

Programmabegroting 2015-2018

Gemeente Enschede

Deel 1

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Duurzaam, Samen, Sterker	3
2. Financieel middelenkader	10
2.1. Actualisering van het middelenkader	10
2.2. Structurele bezuinigingen	14
2.3. Incidentele bezuinigingen	24
2.4. Gevolgen van de Miljoenennota en septembercirculaire	26
3. Programma's	27
3.1 Maatschappelijke ondersteuning	27
3.2 Versterken economie.....	35
3.3 Duurzame leefomgeving.....	43
3.4 Dienstverlening en financieel beleid	56
3.5 Stoppen met beleid.....	64
4. Paragrafen	68
4.1. Lokale heffingen	68
4.2. Weerstandvermogen en risicobeheersing	72
4.3. Onderhoud kapitaalgoederen	82
4.4. Treasury.....	90
4.5. Bedrijfsvoering	94
4.6. Verbonden partijen	96
4.7. Grondbeleid	122
4.8. Doelmatigheid en doeltreffendheid.....	125
5. Financiële begroting	127
5.1. Grondslagen	127
5.2. Overzicht baten en lasten.....	127
5.3. Uiteenzetting financiële positie	129
6. Bijlagen	135
6.1. Incidentele baten en lasten.....	135
6.2. Staat van reserves.....	136
6.3. Staat van voorzieningen	142
6.4. Wat mag het kosten?.....	144
6.5. Staat van vervangingsinvesteringen	159
6.6. Overzicht kredieten/onderhanden werk.....	161
6.7. Subsidies	161
6.8. Meerjaren Prognose Parkeerbeheer (MPP).....	167
6.9. Ruimtelijke projecten	168
6.10. Aangenomen amendementen en moties	183

1. Duurzaam, Samen, Sterker

Duurzaam, Samen, Sterker

De komende periode heeft het college van Enschede één belangrijke missie: het vergroten van de economische kracht van Enschede. Hierdoor wordt de inkomenspositie van onze inwoners beter en worden zij minder afhankelijk van de overheid. We gaan aan de slag met Enschede, zonder aanspraak te maken op tegoeden van toekomstige generaties. Of dat nou over geld, energie of iets anders gaat. Dat doen we samen met de stad en haar dorpen, om te zorgen dat we Enschede versterken. We gaan daarbij uit van eigen verantwoordelijkheid, samenwerking en transparantie.

Deze begroting geeft richting, wil inspireren en de basis vormen voor het gesprek met bewoners en partners. In alles wat we doen zijn voor ons een vijftal uitgangspunten leidend. Deze beschrijven wij hieronder. In alle hoofdstukken van deze begroting zijn deze uitgangspunten terug te vinden in onze doelen en ons beleid.

Uitgangspunten

Om Enschede ook voor de toekomst een aantrekkelijke plaats te maken en te houden, moeten we in de komende periode belangrijke keuzes maken. Zowel financieel als inhoudelijk. Deze keuzes zullen niet altijd makkelijk zijn, maar helpen ons wel om Enschede 'duurzaam, samen, sterker' te maken. We hanteren daarbij de volgende uitgangspunten:

1. **Eigen verantwoordelijkheid is leidend:** Iedereen wil graag zelf over zijn leven beslissen en op eigen kracht meedoen in de maatschappij. Daar hoort bij: werk of zinvolle dagbesteding. Wij hebben vertrouwen in de kracht van de samenleving, van mensen en het talent om eigen kracht te benutten. Soms met hulp van familie, vrienden en burens. Wanneer het nodig is, met (tijdelijke) hulp van de gemeente. We gaan daarbij uit van hulp op maat.
2. **We doen het samen:** Iedereen weet zelf het beste wat nodig is voor een prettig leven en een prettige leefomgeving. Dit vraagt om maatwerk. Daarom gaan we het stadsdeelgewijs werken nog belangrijker maken. Dat hebben we afgelopen zomer gedaan via stadsdeelgesprekken en de Partnerconferentie. Die manier van contacten leggen en onderhouden gaan we in de komende vier jaar meer gebruiken. In die gesprekken zijn we realistisch over wat wel en niet kan, en wat onze plannen zijn.
3. **We gaan voor een toekomstbestendig Enschede:** We vinden het belangrijk dat we onze eigen rekeningen betalen. We doen dus geen dingen waar geen geld voor is. Zo voorkomen we dat we later moeten betalen aan het verleden in plaats van dat we investeren in de toekomst. Dat er minder geld is om uit te geven, heeft tot gevolg dat niet alles meer kan. We willen de financiële situatie verbeteren en zorgen dat de gemeente alle financiële risico's weer op kan vangen. We zorgen voor een verandebudget, waarmee we de veranderingen die nodig zijn om Enschede toekomstbestendig te maken kunnen financieren.
4. **We maken duidelijke keuzes en zijn transparant:** We bepalen met welke delen van ons beleid we stoppen. Zo kunnen we ons richten op die onderwerpen die echt aandacht van de gemeente vragen. Bovendien geeft het ruimte aan de stad en haar dorpen voor eigen initiatief en het nemen van eigen verantwoordelijkheid. We zijn daarbij realistisch en duidelijk over rolverdeling en over wat er van de gemeente verwacht kan worden.
5. **We benutten de digitale mogelijkheden:** Tegenwoordig kan er steeds meer op het gebied van technologie en het aanbieden en verwerken van informatie. Die mogelijkheden gaan we gebruiken. We gaan onze digitale dienstverlening

verbeteren, verschillende informatiestromen aan elkaar koppelen en beter gebruik maken van data. Daarbij is het bewaken van privacy een absolute randvoorwaarde. Uiteraard moet onze dienstverlening voor iedereen bereikbaar blijven; mensen die niet zelfstandig de digitale weg kunnen vinden, blijven wij helpen.

Prioriteiten voor de komende vier jaar

Onze uitgangspunten gelden voor alle inhoudelijke thema's waar de gemeente zich mee bezighoudt. De belangrijkste thema's zijn hieronder overzichtelijk weergegeven. In dat overzicht staan thema's genoemd waar we op basis van het coalitieakkoord nog meer op inzetten. Of die we nieuw zijn gestart. We financieren een groot deel van deze trajecten onder andere uit het in het coalitieakkoord benoemde veranderbudget. Het is dus niet volledig, maar is een greep uit de onderwerpen die we in de komende vier jaar nog verder gaan benadrukken.

	In voorbereiding	B&W	Raad	Uitvoering
Een zinvolle invulling van het leven is de basis	Actieplan Banen			
	Nieuwe regeling aanvullend inkomen			
Het stadsdeel als invalshoek	Versterken wijkgericht werken en participatie			
			Versterken burgerkracht	
Decentralisaties: van 'vangnet' naar 'springplank'	Lokaal sociaal fonds			
	Innovatie sociaal domein			
Gerichte stedelijke ontwikkeling	Heroriëntatie luchthaven		Commissie Wientjes	
	Subsidie-onafhankelijke culturele voorzieningen			
Bruisende binnenstad	Binnenhalen toonaangevend binnenstadsevent			
	Agenda Centrum			
De jeugd heeft de toekomst			Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt	
	Preventiebeleid			
Duurzaamheid: de toekomst is nú!	Actieprogramma Duurzaamheid			
	Afvalvrij Enschede			
Compacte overheid met focus	Taken afstoten en op afstand			
				Vernieuwde P&C
Solide financieel beleid	Risicoreductie-programma			
		Schuldpositie verbeteren		
Veiligheid	Vergroten veiligheidsgevoel inwoners			
				Aanpak High Impact Crimes
Bestuur dicht bij mensen	Ombudsman			
	Stadsdeelgesprekken en Partnerconferentie			

Toelichting op de kolomkoppen:

- **In voorbereiding:** Dit zijn alle onderwerpen die nog niet voor besluitvorming aan het college zijn voorgelegd. In de voorbereidende fase is altijd een rol weggelegd voor de stad. Soms prominent, soms minder.
- **B&W:** Onderwerpen die ter besluitvorming aan het college van B&W zijn voorgelegd.
- **Raad:** Onderwerpen die ter besluitvorming aan de gemeenteraad zijn voorgelegd.
- **Uitvoering:** Het beleid of de afspraken die over het onderwerp zijn gemaakt met raad en college, worden uitgevoerd.

Hierna volgt per thema de toelichting op het onderwerp in de linker kolom.

Een zinvolle invulling van het leven is de basis

Werk is voor veel mensen het begin van een zinvolle invulling van hun leven. Bovendien blijkt in de praktijk dat een zinvolle invulling van het leven helpt in het voorkomen van ziektes en aanspraak op zorg. Werk heeft een positieve invloed is op het algemene welzijn van mensen.

Er liggen kansen over de grens: de kans op werk houdt niet op waar Duitsland begint. Enschede maakt onderdeel uit van Europa: het Duitse achterland maakt nadrukkelijk onderdeel uit van onze strategie om inwoners van Enschede aan het werk te krijgen. We grijpen alle kansen aan om alle Enschedeërs aan het werk te helpen en te houden. Daarbij vinden we het belangrijk dat werken loont en dat uitkeringen tijdelijk zijn. Daarom kijken we kritisch of de prikkels die we nu geven in inkomensondersteuning wel voldoende uitnodigen tot het vinden van werk.

In Twente liggen veel kansen op het gebied van economie, het ontwikkelen van nieuwe kennis en de toepassing daarvan. Het kennispark is hier een landelijk voorbeeld van. We gaan op dat succes voortbouwen. Daarom stellen wij alles in het werk om verdere groei van banen te stimuleren. Bijvoorbeeld door het terughalen van bedrijfsactiviteiten uit het buitenland en door het voeren van gerichte acquisitie met internationale bedrijven. Maar ook door onze aandacht te richten op het groeipotentieel van het MKB, de echte banenmotor van onze economie. Zoals door het faciliteren van starten, doorstarten en groeien van ondernemingen, en daarmee de groei van banen. Daarmee zetten we in op groei van banen voor laag opgeleiden en vakmensen. Daarom ligt voor ons ook nadruk op dit soort bedrijven in het oplossen van ons werkgelegenheidsvraagstuk.

Het stadsdeel als invalshoek

Het stadsdeelgewijs werken is het middel om contact met de inwoners van Enschede te hebben en te houden. De stadsdeelcommissie, -wethouder en –manager spelen hierin een belangrijke rol. In het stadsdeel kan het verschil worden gemaakt voor de straat en buurt. Daarbij staan inwoners en ondernemingen centraal, en niet de gemeente. Het stadsdeelgewijs werken is dé manier waarop we als gemeente in de stad gaan participeren. Dat vraagt van iedereen iets en biedt kansen voor het nemen van initiatief. We zien mogelijkheden om meer ruimte te maken voor bewoners en professionals. Versterken van burgerkracht noemen we dat. We gaan gericht aansluiten bij wat er leeft in de wijk en de initiatieven die daar zijn. We bouwen de leidende rol van de stadsdelen in de komende jaren steeds verder uit; onder andere via wijkbegrotingen wordt dan duidelijk hoe belastinggeld op wijkniveau wordt verdeeld. We gaan, in specifieke delen van de stad, beheer en onderhoud van groen over laten aan actieve bewoners in de wijk.

Decentralisatie: Van ‘vangnet’ naar ‘springplank’

Ook voor de [taken](#) die per 1 januari 2015 onderdeel worden van de gemeente, geldt het uitgangspunt van eigen verantwoordelijkheid. Wij zien de taken die op ons af komen en zijn zo goed mogelijk voorbereid. Daarbij leggen we de nadruk op preventie. Het doel is een duurzaam stelsel voor iedereen, waarbij we zoeken naar de balans tussen zelfredzaamheid, samenredzaamheid en professionele ondersteuning. Zo zorgen we dat die terecht komt bij de mensen die dat het hardste nodig hebben. Ook hier is tijdelijke ondersteuning het uitgangspunt, waar mogelijk.

Gerichte stedelijke ontwikkeling

Wij hebben de ambitie om de grootstedelijke kwaliteit van Enschede verder te versterken. Maar dat doen we niet meer helemaal zelf. Wij kiezen er met nadruk voor onze energie en ambtelijke capaciteit in te zetten op het Kennispark, (nieuwe invulling van) de luchthaven en de binnenstad. Dat betekent ook dat er in andere delen van onze gemeente minder bemoeienis zal zijn.

Bruisende binnenstad

Onze binnenstad is het kloppend hart van de stad. Dat gaan we verder versterken. Daarom zetten we in op de evenementen die daar plaatsvinden. Daarnaast is werkgelegenheid in de binnenstad een belangrijk aandachtspunt. Ook de beleefbaarheid van de binnenstad, door de kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk. Daarmee dragen we bij aan een goed investeringsklimaat. Bij dat alles houden we uiteraard de veiligheid goed in het oog.

We zetten ons in om een toonaangevend binnenstadsevent naar Enschede te halen, vergelijkbaar met het Glazen Huis in 2012. Daarmee zetten we Enschede nog verder op de kaart en vergroten we de aantrekkelijkheid van de stad.

De jeugd heeft de toekomst

Onderwijs is één van de belangrijkste manieren om jongeren klaar te stomen om zelfstandig te functioneren in de maatschappij. Dat onderwijs moet dus goed zijn en aansluiten bij de arbeidsmarkt. In de stad is veel kennis over onderwijskunde en technologie. Waardoor we samen met de stad het onderwijs gaan innoveren. Ook voor de jeugd geldt dat er over de grens kansen op werk zijn, daarom is het belangrijk de jongeren hierop voor te bereiden. Daarbij stimuleren we kinderen om kansen te pakken, maar wel de kansen die passen bij het kind.

Het is het vak van de onderwijsinstellingen om te weten hoe ze dat het beste aan kunnen pakken. Wij scheppen randvoorwaarden en stimuleren onderwijsinstellingen het beste uit kinderen te halen.

Duurzaamheid: de toekomst is nu!

Duurzaamheid is meer dan alleen co2-reductie. Het gaat ook om het opwekken van energie, gedrag van mensen, eigen bedrijfsvoering, verantwoord gebruik van grondstoffen en het hergebruik van afval. We pakken het integraal en ambitieus aan. Daarbij leggen we het accent op de gezamenlijke actie en het uitvoeren van de plannen die hiervoor met partners zijn gemaakt. We willen dat er meer woningen verduurzaamd worden. Daarnaast sluiten we een convenant met de partijen in de stad die ons kunnen helpen de stad nog duurzamer te maken. Bijvoorbeeld op het gebied van co2-reductie en waterbeheersing. Onze voorbeeldrol voeren we uit door de manier waarop we onze wettelijke taken, inkoop en bedrijfsvoering organiseren. We zetten steeds meer in op circulaire economie; dat helpt ons in het afvalvraagstuk, maar ook in het behouden van geldstromen binnen de regio.

Compacte overheid met focus

We dwingen onszelf te focussen. Dat betekent dat we keuzes maken en meer dan eens stoppen met dingen die we al heel lang doen. We zijn er van overtuigd dat de gemeente geen dingen moet doen, die iemand anders beter of efficiënter kan. In onze planning en control cyclus hebben we deze focus al aangebracht.

We schaffen regels af. Daarmee wordt ook de regeldruk voor het bedrijfsleven minder. We vullen onze rol in door te verbinden, verleiden, stimuleren of aan te jagen. In het sociale domein zien wij een blijvende rol voor de gemeente weggelegd.

De ambities die wij hebben, voeren we uit binnen de budgetten die daarvoor staan. Er kan niet meer geld uitgegeven worden dan er op de bank staat. Als er geen aantoonbare noodzaak is om gronden en gebouwen in bezit te hebben, stoten wij deze op een verantwoorde manier af. Ook laten we taken uitvoeren door of met anderen, als dat beter kan. Daarbij laten we onze maatschappelijke doelen leidend zijn.

Solide financieel beleid

De financieel en economische moeilijke tijden en de rijksbezuinigingen hebben geleid tot bezuinigingsmaatregelen zoals opgenomen in deze programmabegroting. Een groot deel van deze bezuinigingen zijn al in de vorige programmabegroting opgenomen. Deze worden nu voor 2015 vastgesteld. De voorgestelde bezuinigingsmaatregelen resulteren in een sluitende programmabegroting 2015-2018.

De totale lasten en baten van de gemeente bedragen 685 miljoen euro in 2015. De lasten zijn verdeeld over het programma Maatschappelijke ondersteuning (184 miljoen euro), Versterken economie (205 miljoen euro), Duurzame leefomgeving (163 miljoen euro) en Dienstverlening en financieel beleid (133 miljoen euro). De belangrijkste inkomstenbronnen betreffen de algemene uitkering uit het gemeentefonds (343 miljoen euro) en geoordeelde middelen van vooral de rijksoverheid (116 miljoen euro). De lokale inkomsten (onroerend zaakbelasting en leges, rechten en overige belastingen) bedragen 82 miljoen euro. De overige inkomstenbronnen bedragen samen 144 miljoen euro.

Om de financiële positie van de gemeente te versterken voeren we een actief financieel beleid dat gericht is op het verminderen van de risico's en schulden. Dit doen we onder andere op de volgende gebieden: Grondbedrijf, Vastgoedbedrijf, Sociaal domein en Verbonden partijen. Verder heeft een verlaging van de omslagrente een positief effect op het Grond- en Vastgoedbedrijf. De schuldpositie willen we verbeteren door het geleidelijk verminderen van de schuld door het voeren van een strakke liquiditeitsplanning, het slim herfinancieren van aflopende leningen en terughoudendheid bij het verstrekken van nieuwe leningen.

Een belangrijke indicator voor de financiële positie is de ratio weerstandsvermogen. Een versterking van de positie van het grondbedrijf, het risicoreductieprogramma en het al ingevoerde spaarprogramma leidt tot een ratio van 1,0 in 2015 en van 1,3 in 2018. Het aandeel van de stille reserves neemt in deze periode af. Aan de andere kant kunnen ontwikkelingen op het terrein van de grondverkopen en dalende prijzen van ons vastgoed- en grondbezit een nadelige invloed hebben op de financiële positie. In dat geval zullen we maatregelen moeten nemen om het weerstandsvermogen op peil te houden.

Veiligheid

Veiligheid is het fundament voor een stabiele samenleving. De afgelopen jaren maken terrorisme, cybercrime en natuurrampen steeds meer aanspraak op ons gevoel van veiligheid. Dat vraagt om een integrale veiligheidsaanpak. Samen met onze inwoners en de politie blijven wij inzetten op vergroten van het veiligheidsgevoel in Enschede. Speciale aandacht daarbij gaat uit naar zogeheten High Impact Crimes (o.a. woninginbraak, berovingen, geweldsdelicten).

Bestuur dichtbij mensen

In de afgelopen maanden hebben we de toon gezet die we de komende vier jaar waar willen blijven maken: benaderbaar, dichtbij en transparant. We gaan de methode van stadsdeelgesprekken en partnerconferenties verder uitwerken. Daarbij kijken we ook naar geschikte manieren waarop inwoners digitaal met de gemeente mee kunnen denken. Een toelichting op de eerste stadsdeelgesprekken en Partnerconferentie vind u aan het einde van dit hoofdstuk. Eén van de aandachtspunten die we uit de stadsdeelgesprekken ophaalden, was dat de taal die wij gebruiken niet altijd voor iedereen te begrijpen is. Daarom hebben we bij het opstellen van deze begroting zoveel mogelijk moeilijke woorden vermeden. Of taal die vooral door ambtenaren wordt gebruikt.

De aansluiting met de raadsagenda is in de komende jaren een belangrijk punt voor ons. Zo kunnen we samen met de raad op een slagvaardige manier resultaten boeken in de ontwikkeling van Enschede en de dorpen. De gezamenlijkheid werd op een prettige manier benadrukt tijdens de eerste Partnerconferentie. De verschillende raads werkgroepen (Economie en Werk, Stad & Bestuur, Zorg en Duurzaamheid), gebruiken de uitkomsten van die conferentie in hun plannen voor de komende vier jaar.

Het blijft belangrijk dat klachten professioneel, onafhankelijk en vertrouwelijk onderzocht en afgehandeld worden. Daarom is het aanstellen van een onafhankelijk ombudsman in voorbereiding. Deze ombudsman kan de gemeente aanbevelingen doen om optimaal handelen te bevorderen.

De stadsdeelgesprekken en de Partnerconferentie

In de laatste week van juni en de eerste week van juli zijn we in de verschillende stadsdelen in gesprek gegaan met bewoners. Op diverse thema's, waaronder werk, duurzaamheid, leefomgeving en participatie/communicatie hebben bewoners uit de wijken meegedacht over de aanpak voor de komende vier jaar. Hieruit zijn veel suggesties naar voren gekomen. Suggesties die soms al erg aansloten bij datgene wat we al als idee hadden ingezet. Vaker waren het voorstellen die binnen het stadsdeel kunnen worden opgepakt.

Een kleine opsomming uit de stadsdeelgesprekken:

- Pak afval en verrommeling in de stadsdelen aan met bewoners.
- Experimenteer door het laten onderhouden van de openbare ruimte door inwoners.
- Plaats bankjes niet op plekken waar je weet dat ze overlast opleveren.

- Maak de voordelen van werken groter, boven een uitkering.
- Plaats zonnepanelen op gemeentelijke gebouwen.
- Een aantal stukken openbare ruimte wordt al gebruikt als moestuin voor de buurt. Gebruik dit vaker!
- Dankzij het stadsdeelgesprek vinden partijen binnen het stadsdeel elkaar veel beter.
- Gebruik begrijpelijke taal.
- Laat wijkbewoners meepraten over prioritering in de wijk.
- Als gemeente kaders stellen en organisaties in laten vullen met als uitgangspunt participatie van bewoners.

In navolging van de stadsdeelgesprekken is op 15 september de eerste Partnerconferentie gehouden. Deze is georganiseerd in nauwe samenwerking met de gemeenteraad. De verschillende werkgroepen die de raad heeft ingesteld voor in het kader van de raadsagenda, hadden een actieve rol aan de verschillende tafels. Rond de onderwerpen economie en werk, duurzaamheid en zorg zijn inhoudelijke debatten gevoerd. De uitkomst van deze gesprekken wordt gebruikt als input voor de raads werkgroepen. Voor ons als college kwamen er de volgende relevante suggesties uit:

- Het binnenhalen van werk op Twentse schaal heeft prioriteit.
- Houd bedrijven vast in Twente, goed voor werkgelegenheid!
- Breid het aanbod aan werkgelegenheid uit. Kijk ook naar de kans op banen die Duitsland biedt.
- Handel langer dan 4 jaar consequent om écht resultaten te boeken.
- Faciliteer dienstverleningscheques als middel om vraag en aanbod te organiseren.
- Ga bij dienstverleners in je stad uit van 'high trust, high penalty'.
- Stem de kwaliteit van begeleiding van jongeren af op de vraag die er is. Laat organisaties en disciplines slimmer samenwerken.

Kortom, in de eerste half jaar van deze coalitieperiode is een toon gezet die moet helpen om Enschede duurzaam, samen sterker te maken. Wij zijn er van overtuigd dat de begroting die wij aanbieden deze lijn bevestigt en versterkt.

2. Financieel middelenkader

In dit hoofdstuk geven we eerst een actualisatie van het middelenkader (2.1). In paragraaf 2.2 geven we een overzicht van de structurele dekkingsmaatregelen waarover de Raad bij de programmabegroting een besluit neemt. In paragraaf 2.3 lichten we de incidentele bezuinigingen toe. Tot slot beschrijven we kort de ontwikkelingen in het Gemeentefonds in paragraaf 2.4.

2.1. Actualisering van het middelenkader

In het middelenkader geeft het college concrete invulling aan de doelstelling voor een toekomstbestendig Enschede. Daarom presenteert het een sluitend middelenkader met daarin ruimte voor een veranderbudget om de financiële positie van Enschede te verbeteren.

Om tot een sluitend middelenkader te komen moet het college een pakket dekkingsmaatregelen voorstellen. Op 1 juli, het meest recente moment dat de Raad werd geïnformeerd over het middelenkader, was er nog een opgave van -1,7 miljoen euro voor 2015 en -1,6 miljoen euro voor 2016. Door een aantal externe ontwikkelingen is de opgave vergroot met -5,9 miljoen in 2015, -1,7 miljoen in 2016, -2,4 miljoen in 2017 en -2,5 miljoen euro vanaf 2018. De nadelige effecten komen vooral voort uit de kosten van de CAO loonsverhoging (2 miljoen euro meer uitgaven) en een nadelige wijziging van het Gemeentefonds (-2,2 miljoen euro in 2015). Met de aanvullende maatregelen van 7,6 miljoen in 2015, 3,3 miljoen in 2016, 2,4 miljoen in 2017 en 0,2 miljoen euro in 2018, bereikt het college een sluitend saldo in de programmabegroting. De aanvullende maatregelen bestaan uit een bijstelling van de ramingen, inzet van stelposten en aanvullende bezuinigingen. Een toelichting op de bijstelling van de ramingen en stelposten staat in deze paragraaf bij de post "*Loon/prijsbijstellingen, treasury en lokale lasten*". De aanvullende bezuinigingen worden toegelicht in paragrafen 2.2 en 2.3 onder de naam "pakket aanvullende maatregelen september 2014".

Wijziging Middelenkader in miljoen euro vanaf 1-7-2014	2015	2016	2017	2018
Stand middelenkader 1 juli 2014	-1,7	-1,6	0,7	2,4
Aanvullende opgave	-5,9	-1,7	-2,4	-2,5
Aanvullende maatregelen	7,6	3,3	2,4	0,2
Totaalsaldo Programmabegroting	0	0	0,7	0,1

Het startpunt van het middelenkader is de [Programmabegroting 2014-2017](#). Alle getallen in het onderstaande overzichten zijn wijzigingen ten opzichte van de Programmabegroting 2014-2017. In het middelenkader maken we een onderscheid tussen uitgaven die jaarlijks terugkeren (structurele uitgaven) en uitgaven die we eenmalig moeten doen (incidentele uitgaven). De structurele uitgaven dekken we met middelen waarover we jaarlijks kunnen beschikken (structurele dekking). De incidentele uitgaven mogen we dekken met middelen die we maar één keer kunnen inzetten (incidentele dekking). Het volledige middelenkader 2015-2018 vindt u in de onderstaande tabel.

Middelenkader in miljoen euro	2015	2016	2017	2018
<i>Loon/prijsbijstellingen, treasury en lokale lasten</i>	-0,2	-0,7	-0,6	-0,5
<i>Netto mutatie Gemeentefonds</i>	-0,3	6,5	6,5	3,2
<i>Structurele uitgaven</i>	-3,5	-4,2	-4,6	-4,5
<i>Veranderbudget voor reductie schulden en risico's</i>	-0,5	-2,0	-2,0	-1,5

Middelenkader in miljoen euro	2015	2016	2017	2018
Totale structurele opgave	-4,6	-0,4	-0,7	-3,3
Structurele dekking	1,8	3,0	4,3	5,6
Structureel saldo	-2,8	2,6	3,6	2,3
Incidentele uitgaven	-7,7	-3,3	-5,0	0
Incidentele dekking	8,2	0,7	2,0	0
Verschuiving incidentele uitgave	2,25			-2,25
Totaal saldo Programmabegroting 2015-2018	0	0	0,7	0,1

Een (+) verbetert het saldo een (-) verslechtert het saldo. NB: Vanwege afrondingsverschillen kan een optelling met 0,1 afwijken.

Hieronder geven we per post een toelichting:

Loon/prijsbijstellingen, treasury en lokale lasten

- Conform de CAO afspraken stijgen de lonen met gemiddeld 2% waardoor de werkgeverslasten met 2,0 miljoen toenemen. Daarnaast heeft de gemeente een knelpunt van 1 miljoen euro aan werkgeverslasten. De gemeente heeft minder personeel aan het begin van een salarisschaal, doordat de instroom van nieuw personeel beperkt is. Voor de prijsstijgingen past de gemeente een indexatie van 1,25% toe, wat neerkomt op ongeveer 1,0 miljoen. Bij elkaar opgeteld moet de gemeente ongeveer 4 miljoen euro uitgeven aan loon- en prijsstijging. Tegenover deze uitgaven heeft de gemeente structurele middelen gereserveerd om loon- en prijsstijgingen op te vangen. In 2015 wordt 2,85 miljoen ingezet vanuit de stelpost loonprijscompensatie en vanaf 2016 ongeveer 3 miljoen euro. Per saldo leidt de bijstelling van lonen en prijzen tot een structureel nadeel van **-1,15 miljoen euro**.
- De verlaging van de interne omslagrente van 5% naar 4,5% leidt tot een nadeel van 1 miljoen euro bij treasury, doordat de rente-inkomsten lager uitvallen. Dit nadeel wordt voor 0,6 miljoen euro gecompenseerd door de lage rentestand, waardoor de gemeente goedkopere leningen kon afsluiten. Daarnaast leidt de lagere omslagrente tot een structureel voordeel binnen de 'gesloten systemen' van het Grondbedrijf, Vastgoedbedrijf, Parkeerbedrijf, riolering en afvalstoffen. Het voordeel bij riolering kan voor 0,35 miljoen benut worden voor compensatie aan het treasury-kader, doordat er meer uitvoeringskosten van het GBT aan de rioolheffing toegerekend kunnen worden. Tot slot ontvangt de gemeente in 2015 0,2 miljoen extra dividend van Twente Milieu. Per saldo leidt dit tot een treasury-kader van **+0,2 miljoen euro** in 2015, -0,25 miljoen in 2016 en ongeveer 0 in de jaren daarna.
- Conform de afspraken uit het coalitieakkoord wordt de opbrengst van de OZB geïndexeerd tegen het geldende inflatiepercentage van 1,25%. Hierdoor neemt de opbrengst met 0,4 miljoen euro toe. Daarnaast is een aantal ramingen van lokale lasten geactualiseerd, wat netto leidt tot 0,35 miljoen euro meer inkomsten, zonder dat er sprake is lastenverhogingen. Per saldo neemt de opbrengst met **+0,75 miljoen euro** toe.
- Per saldo is er op de externe effecten van *loon/prijsbijstellingen, treasury en lokale lasten* een nadelige reeks van **-0,2 miljoen euro** in 2015, daarna uitkomend op -0,5 miljoen vanaf 2018.

Netto mutatie Gemeentefonds

De netto mutatie van het Gemeentefonds valt voor Enschede **-0,3 miljoen euro** uit in 2015.

De jaren daarna is een gunstige reeks van 6,5 miljoen in 2016 en 2017 en 3,2 miljoen vanaf 2018. In de paragraaf over het Gemeentefonds volgt een nadere toelichting.

Structurele uitgaven

- De knelpunten, die in de Financiële Foto 2014 genoemd zijn, hebben een structureel nadelig effect van **-1,4 miljoen euro** in 2015, toenemend naar -1,6 miljoen vanaf 2017. Het gaat om de kosten voor areaaluitbreiding openbare ruimte, organisatie van verkiezingen en wegvallende inkomsten uit projecten.
- De extra inzet uit het coalitieakkoord leidt tot **2,1 miljoen euro** aan intensiveringen in 2015, oplopend naar 2,8 miljoen vanaf 2016. De coalitie zet de intensiveringen onder meer in voor duurzaamheid, de kwaliteit van onderwijs, preventiebeleid jongeren, maatschappelijke initiatieven tegen sociaal isolement, ouderenbeleid, waaronder gratis OV voor 70-plus, valpreventie, proeftuinen in de wijk, wijkbudgetten, versterken van de communicatie met de inwoners, bestuurlijke vernieuwing en kwaliteit openbare ruimte, door een gefaseerde invoering van alternatieve methodes voor onkruidbestrijding. Naar aanleiding van een amendement op de programmabegroting zijn voor het project Valpreventie ook voor 2015 middelen ad 50.000 euro beschikbaar gesteld, dit bedrag wordt voor 2015 éénmalig gedekt uit de reserve Wijkbudgetten.
- Per saldo leiden de knelpunten en intensiveringen tot een structureel effect van **-3,5 miljoen euro** in 2015, uitkomend op -4,5 miljoen euro vanaf 2018.

Veranderbudget voor reductie schulden en risico's

In het [coalitieakkoord](#) is structurele ruimte gereserveerd om de financiële positie van de gemeente Enschede te verbeteren. Dit wordt uitgewerkt in een programma voor reductie van risico's en schulden. Het gaat om een structurele reeks van 0,5 miljoen in 2015, 2 miljoen in 2016 en 2017 en 1,5 miljoen vanaf 2018.

Totale structurele opgave

De bovenstaande effecten leiden tot een structurele opgave van **-4,6 miljoen euro** in 2015, -0,4 miljoen euro in 2016, -0,7 miljoen euro in 2017 en **-3,3 miljoen euro** vanaf 2018. Hiervoor moet structurele dekking gevonden worden.

Structurele dekking

- In het coalitieakkoord is een pakket aan structurele bezuinigingsmaatregelen opgenomen, waarmee de gemeente in 2015 een structurele bezuiniging van **1,3 miljoen euro** heeft voorgesteld. Daarna loopt de opbrengst van het bezuinigingspakket op naar 5,3 miljoen euro vanaf 2018. In paragraaf 2.2 zijn de bezuinigingsmaatregelen toegelicht.
- Vanwege de verhoging van de structurele opgave stelt het college aanvullende structurele dekkingsmaatregelen voor. Hiermee wordt het pakket structurele dekking verhoogd met **0,6 miljoen euro** in 2015, aflopend naar 0,3 miljoen vanaf 2018.
- Bij elkaar opgeteld bedraagt de totale structurele dekking **1,8 miljoen euro** in 2015, oplopend naar **5,6 miljoen euro** vanaf 2018.

Structureel saldo

Het structureel saldo is in 2015 met **-2,8 miljoen euro** niet sluitend. Vanaf 2016 ontstaat een ruim structureel saldo van **2,6 miljoen euro**. Daarmee wordt het middenkader vanaf 2016

materieel sluitend gemaakt en voldoet het aan de criteria van het financieel toezichtkader van de provincie Overijssel.

Incidentele uitgaven

- Voor 2015 zijn er drie incidentele knelpunten: De verhoging van het eigen risico MAU naar 5% levert een nadeel op van -1,87 miljoen euro, een tekort op de Spinnerij een knelpunt van -0,64 miljoen en onderwijshuisvesting -1,7 miljoen euro. Bij elkaar opgeteld gaat het ongeveer om **-4,2 miljoen euro**. Op deze drie dossiers heeft het college bijsturingsmaatregelen genomen, waardoor deze knelpunten zich in 2015 voordoen. De bijsturing betreft onder andere het Ontwikkelplan MAU, dat mede door het Ministerie van SZW is geaccordeerd, de afwaardering van de Spinnerij, waarvoor bij het coalitieakkoord middelen zijn gereserveerd en een verlaging van het investeringsplafond onderwijshuisvesting tot de wettelijk noodzakelijke maatregelen.
- In het coalitieakkoord is ruimte gemaakt voor incidentele intensiveringen van **3,5 miljoen euro** in 2015, 3,2 miljoen in 2016 en 5 miljoen in 2017. Deze intensiveringen zet het college in op de prioriteit om meer Enschedeërs aan het werk te helpen en voor een Bruisende Binnenstad, door middelen toe te voegen aan het Actieprogramma Binnenstad. Daarnaast wordt 3 miljoen euro gereserveerd om nadelige effecten van de exploitatie van de Spinnerij zoveel mogelijk te reduceren.
- Bij elkaar opgeteld is de incidentele opgave **-7,7 miljoen euro** in 2015, -3,3 miljoen euro in 2016 en -5 miljoen in 2017.

Incidentele dekking

- In het coalitieakkoord is een pakket incidentele dekkingsmaatregelen opgesteld, met een opbrengst van **5,6 miljoen euro** in 2015 en 2 miljoen euro in 2017. De opbrengst komt met name door inzet van reserves en enkele minder omvangrijke besparingen op bedrijfsvoeringsbudgetten. Dit pakket wordt nader toegelicht in paragraaf 2.3.
- Daarnaast stelt het college een aantal aanvullende incidentele dekkingsmaatregelen voor van **2,6 miljoen euro** in 2015 en 0,7 miljoen euro in 2016. Ook deze maatregelen zijn in paragraaf 2.3 toegelicht.
- Bij elkaar opgeteld ligt er voor het middelenkader een pakket van **8,2 miljoen euro** incidentele dekking in 2015, 0,7 miljoen in 2016 en 2 miljoen in 2017.

Verschuiving incidentele uitgave

Voor 2015 heeft Enschede een afdracht van 3,2 miljoen euro geraamd voor infrastructurele werken (onder meer ontsluiting, ondergronds) direct rondom het plangebied ADT. De verwachting is dat dit bedrag niet volledig nodig is in 2015. Het voorstel is een bedrag van 2,25 miljoen euro als dekkingsmiddel in te zetten in 2015 en dit bedrag beschikbaar te stellen in 2018.

Totaalsaldo Programmabegroting 2015-2018

Door de bovenstaande incidentele effecten te verrekenen met het structureel saldo ontstaat over alle jaren in het middelenkader een sluitend totaalsaldo van 0 in 2015 en 2016, +0,7 miljoen euro in 2017 en +0,1 miljoen euro in 2018. Hiermee heeft Enschede een sluitend middelenkader. De positieve saldi worden aan de algemene reserve toegevoegd, waarmee het weerstandsvermogen wordt verbeterd.

Keuzeruimte

Voor de behandeling van de programmabegroting in de Raad is er voor 2015 incidentele keuzeruimte beschikbaar in het huidige overschot van circa 600.000 euro in de reserve wijkbudgetten. Om deze keuzeruimte te behouden, wordt de ruimte in de reserve wijkbudgetten niet benut als dekkingsmaatregel in het middelenkader.

In amendement B heeft de Raad besloten dat van de zogenaamde vrije keuzeruimte in de Programmabegroting:

- 228.000 euro beschikbaar wordt gesteld als vrije keuzeruimte aan wijkgerelateerde activiteiten of aan voorstellen ingebracht door initiatieven van wijkbewoners;
- het restant (372.000 euro) wordt behouden in de reserve wijkbudgetten in afwachting van een gevraagd nieuw beheerssysteem dat ontwikkeld moet worden in 2015 zoals in de toelichting van het amendement is omschreven;

Conform de beschikking wordt het totale bedrag wijkbudgetten voor 2015 gegarandeerd, indien daar aanspraak op wordt gemaakt.

2.2. Structurele bezuinigingen

In deze paragraaf staat een totaaloverzicht van de bezuinigingsmaatregelen die bij de programmabegroting worden vastgesteld. Het betreft voor een gedeelte de maatregelen die in paragraaf 2.1 als dekkingsmiddelen voor het middelenkader worden opgevoerd. Daarnaast staan bezuinigingen uit de voorgaande Programmabegroting 2014-2017 in deze paragraaf benoemd. Vorig jaar heeft de Raad namelijk kennisgenomen van het bezuinigingspakket 2015-2017 in de [Programmabegroting 2014-2017](#). Bij de coalitie-onderhandelingen is afgesproken dat dit pakket doorgevoerd wordt, met uitzondering op de bezuinigingen op wijkbudgetten en brede talentontwikkeling. De omvang van dit bezuinigingspakket loopt op naar 15,3 miljoen euro in 2018. Als een van deze bezuinigingen niet wordt ingevuld, heeft dat een nadelig effect op het middelenkader in paragraaf 2.1.

Overzicht structurele bezuinigingen

In miljoen euro's	2015	2016	2017	2018
Keuzenota 2015-2017 en Programmabegroting 2014-2017	9,0	12,2	15,3	15,3
Coalitieakkoord 2014-2018 en pakket aanvullende maatregelen sept '14	1,8	3,0	4,3	5,6

In deze paragraaf worden alle bezuinigingsmaatregelen kort toegelicht. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen bezuinigingen die voorgesteld zijn tijdens de vorige coalitieperiode (Keuzenota 2015-2017 en Programmabegroting 2014-2017) en die bij deze programmabegroting worden voorgesteld ([Coalitieakkoord 2014-2018](#) en pakket aanvullende maatregelen sept 2014).

Maatschappelijke ondersteuning

Bezuinigingsmaatregel (in 1.000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Welzijn	Keuzenota 2015-2017	775	775	775	775
Verdere bundeling activiteiten welzijn	Coalitieakkoord 2014-2018		300	400	500
Maatschappelijke opvang - alternatief	Programmabegroting 2014-	130	130	130	130

Bezuinigingsmaatregel (in 1.000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
	2017				
Taakstelling bedrijfsvoering Stadsbank	Programmabegroting 2014-2017	200	200	200	200
Meer focus inkomensondersteuning	Coalitieakkoord 2014-2018	800	1.000	1.200	1.400
Speciaal vervoer	Coalitieakkoord 2014-2018			250	500
Totaal		1.905	2.405	2.955	3.505

Toelichting

Welzijn/verdere bundeling activiteiten welzijn

Een besparing van 775.000 euro op activiteiten en diensten gericht op welzijn, activering en maatschappelijke dienstverlening. In aansluiting daarop is in het Coalitieakkoord 2014 – 2018 van het huidige college een aanvullende bezuinigingstaakstelling van 300.000 euro in 2016 oplopend naar 500.000 euro in 2018 opgenomen om te komen tot een structureel sluitende meerjarenbegroting. Met het Raadsvoorstel “Budget Burgerkracht en invulling bezuiniging welzijn” geeft het College invulling aan deze bezuiniging. Het gaat daarbij onder meer om beëindiging van subsidierelaties (onder meer Stichting Informele Zorg Twente, ALIFA) en door een wijziging in de dekking, namelijk minder inzet vanuit de algemene middelen en een aanvulling uit de nieuwe middelen vanuit de WMO 2015 en Jeugdhulp (onder andere de maatjesprojecten vanaf 2015 uit budget WMO 2015 en Jarabee Dug-Out uit budget Jeugdhulp).

Maatschappelijke opvang – alternatief (Aanvullingen)

Binnen het product Maatschappelijke Opvang wordt door een taakstellende korting op het totale activiteitenpakket van Tactus invulling gegeven aan de taakstelling.

Taakstelling bedrijfsvoering Stadsbank/Meer focus inkomensondersteuning

Deze taakstelling is doorgevoerd in de begroting vanaf 2015. In het beleidskader 2015-2018 is de taakstelling in het budgettaire kader verwerkt. Het nieuwe beleidskader wordt separaat aan de gemeenteraad ter besluitvorming voorgelegd.

Speciaal vervoer

Enschede geeft circa 3,3 miljoen euro uit aan collectief vervoer in het kader van de WMO en 2,3 miljoen euro aan leerlingenvervoer. Samen met de regio wordt onderzocht of een deel van het speciale vervoer door het reguliere OV overgenomen kan worden.

Versterken economie

Bezuinigingsmaatregel (in 1.000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Dienstverlening werkplein	Keuzenota 2015-2017	350	350	350	350
Regionale samenwerking economie beleid	Keuzenota 2015-2017	80	160	250	250
Niet wettelijke taken onderwijs	Keuzenota 2015-2017	200	200	200	200
Krimp team leerplicht	Keuzenota 2015-2017	100	100	100	100
Verlagen uitgaven aan verkeersprojecten en onderzoek	Keuzenota 2015-2017	450	460	460	460
Werkbudget economisch beleid	Programmabegroting 2014-2017	50	50	50	50

Bezuinigingsmaatregel (in 1.000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Leerlingenvervoer naar wettelijke grens	Programmabegroting 2014-2017	100	100	100	100
Gemeentelijke subsidie voor peuterarrangementen	Programmabegroting 2014-2017	200	200	200	200
Onderbrengen functie Volksuniversiteit bij bibliotheek	Coalitieakkoord 2014-2018		200	200	200
Financiering preventiebeleid jongeren vanuit budget peuterspeelzalen	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	100	200	200	200
Gelijkstellen speciale vervoersvergoeding VSO leerlingen	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	50	50	50	50
Natuur- en Milieueducatie	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	20	20	20	20
Verkeersprojecten	Coalitieakkoord 2014-2018	200	200	200	200
Totaal		1.900	2.290	2.380	2.380

Toelichting

Dienstverlening werkplein

Door het samenvoegen van taken aan de voorkant (diagnose en claimbeoordeling) en door te gaan naar selfservice en het leveren van meer maatwerk in de begeleiding en door training is meer efficiency mogelijk. De bezuiniging is doorgevoerd in de formatie.

Regionale samenwerking Economie en beleid.

Samenwerking met andere gemeenten is opgestart. De personele bezuiniging voor 2015 is doorgevoerd in de formatie.

Niet wettelijke taken onderwijs

We verkleinen de gemeentelijke inzet op het gebied van onderwijsbegeleiding. Onze inspanning is erop gericht de effecten hiervan deels op te vangen. Dit doen we door een herschikking voor te stellen in het budget voor niet-wettelijke taken. Hieruit wordt zowel de Brede Talentontwikkeling als de onderwijsbegeleiding bekostigd. Het voorstel hiervoor is in voorbereiding.

Krimp team leerplicht

Talentontwikkeling van de jeugd is een verantwoordelijkheid van zowel het onderwijs als de gemeente. Het onderwijs pakt haar rol, de gemeente stimuleert of spreekt aan waar nodig. Dit is ook de kern van succesvol verzuim- en VSV-beleid van de afgelopen jaren. Gezamenlijke inspanningen hebben er toe geleid dat het aantal voortijdig schoolverlaters (VSV) sterk is gedaald. Deze lijn zetten we door, maar we maken nieuwe afspraken met het onderwijs over de onderlinge rolverdeling en het verhogen van de efficiëntie zodat de werkzaamheden van Leerplicht anders kunnen worden georganiseerd. Daarmee willen we met ingang van 2015 een structurele besparing realiseren van 100.000 euro. We meten concreet de daadwerkelijke voortgang op aspecten die voor ons als stad cruciaal zijn, zodat we onze inzet specifiekere kunnen zetten op daar waar de resultaten achterblijven.

Verlagen uitgaven aan verkeersprojecten en onderzoek

Een algemene bezuiniging van 250.000 euro op onderzoek, kleine projecten en strategische fietsprojecten is mogelijk. Hiervoor is jaarlijks een bedrag van 1,3 miljoen euro beschikbaar. Daarnaast is het mogelijk om vanaf 2015 de kapitaallasten te verminderen door incidentele verlaging van uitgaven voor diverse projecten. Dat kan door het verlagen van uitgaven, het

inzetten van meevallers, een geactualiseerde tijdsplanning, een vermindering van de bijdrage aan Mobiliteitsmanagement en een vermindering van de exploitatielasten van Mobiliteitsmanagement systemen.

Werkbudget economisch beleid

De verlaging van het werkbudget economisch beleid is doorgevoerd in de begroting door een verlaging van het materiële budget op dit terrein.

Leerlingenvervoer naar wettelijke grens

De taakstelling die in de Programmabegroting 2014-2017 is opgenomen, realiseren we in 2015 door een besparing van 100.000 euro m.n. ten gevolge van een in financiële zin gunstig verlopen aanbesteding van het leerlingenvervoer. Vanaf 2016 willen we deze taakstelling structureel invullen door invulling te geven aan het terugbrengen van de kilometergrens naar de wettelijke norm van 6 kilometer. Na de zomer 2015 zal bij de evaluatie van de verordening Leerlingenvervoer de gemeenteraad gevraagd worden hierover een besluit te nemen.

Gemeentelijke subsidie voor peuterarrangementen / Financiering preventiebeleid jongeren vanuit budget peuterspeelzalen

In het budget voor het peuterspeelzaalwerk zit structureel ruimte. Dit komt grotendeels door de harmonisatie van het peuterspeelzaalwerk met het stelsel kinderopvang. Als gevolg daarvan draagt de Belastingdienst sinds augustus 2013 bij in de kosten van het peuterspeelzaalwerk voor een groot deel van de ouders. De ruimte zetten we deels in voor structurele financiering van de, in het Coalitieakkoord afgesproken, intensivering van het preventiebeleid jongeren (100.000 euro in 2015 en 200.000 euro vanaf 2016).

Onderbrengen functie Volksuniversiteit bij het Kennishuis

Educatie blijft een rol van de overheid en draagt bij aan inzetbaarheid op de arbeidsmarkt. De inzet kan meer gebundeld worden door activiteiten van de Volksuniversiteit onder te brengen het Kennishuis. Binnen het Kennishuis zullen toekomstige partners hun krachten gaan bundelen. Dit voorstel zal nader worden uitgewerkt waarbij ingegaan wordt op de consequenties.

Gelijkstellen speciale vervoersvergoeding VSO leerlingen

Naar aanleiding van de wetwijziging Passend Onderwijs adviseert de VNG gemeenten om leerlingen uit het Voorgezet Speciaal Onderwijs (VSO) gelijk te stellen met leerlingen uit het regulier voortgezet onderwijs. Door de gelijkstelling kunnen deze leerlingen van het VSO dan nog slechts in aanmerking komen voor leerlingenvervoer als zij gezien hun handicap zijn aangewezen op aangepast vervoer (taxi) of openbaar vervoer met begeleiding. Op dit moment wordt ook het vervoer per fiets en openbaar vervoer vergoed. Hiermee kan een structurele besparing worden gerealiseerd van 50.000 euro.

Natuur- en Milieueducatie

De Raad heeft bij Amendement A besloten om een bezuiniging van 20.000 euro op natuur- en milieueducatie niet door te zetten en de Programmabegroting hierop aan te passen. De Raad heeft opgedragen om dekking voor dit bedrag te vinden binnen het budget duurzaamheid.

Verkeersprojecten

Op basis van het kritisch beoordelen van de rol van de overheid bij taken die niet wettelijk verplicht zijn, wordt een bedrag van 200.000 euro bezuinigd op kleine niet noodzakelijke verkeersmaatregelen.

Duurzame leefomgeving

Bezuinigingsmaatregel (in 1.000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Prioritering in aanbod culturele voorzieningen	Keuzenota 2015-2017	200	900	1.800	1.800
Stadspromotie	Keuzenota 2015-2017	150	300	300	300
Werkbudgetten stadsdelen	Keuzenota 2015-2017			120	120
Werkbudgetten stadsdelen	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	120	120		
Besparing in wijkaccommodaties	Keuzenota 2015-2017		275	275	275
Vereenvoudigen openbare ruimte	Keuzenota 2015-2017	1.000	1.500	2.000	2.000
Gladheidsbestrijding, geleidelijk afbouwen, onderscheid in wegen	Keuzenota 2015-2017	200	200	200	200
Onderhoud Enschede verzelfstandigen	Keuzenota 2015-2017	350	450	550	550
Materiële uitgaven parkeren	Programmabegroting 2014-2017	100	100	100	100
Handhaving openbare ruimte	Programmabegroting 2014-2017	50	50	50	50
Beheer wegen: aanbestedingsvoordeel groot onderhoud	Programmabegroting 2014-2017	300	300	300	300
Bezuiniging brandweer	Keuzenota 2015-2017	250	500	500	500
Bijdrage Politie aan cameratoezicht	Keuzenota 2015-2017	50	50	50	50
Cultuur	Coalitieakkoord 2014-2018		320	440	440
Evenementen	Coalitieakkoord 2014-2018	100	200	300	300
Totaal		2.870	5.265	6.985	6.985

Toelichting

Prioritering in aanbod culturele voorzieningen

Bezuinigingen op cultuur naar aanleiding van de Programmabegroting 2014-2017 (opgeteld 1,8 miljoen euro vanaf 2017) en het Coalitieakkoord 2014-2018 (440.000 euro):

- Een structurele bezuiniging van 200.000 euro op de Openbare Bibliotheek in 2015, oplopend naar 300.000 euro vanaf 2017 (structureel);
- Een structurele bezuiniging op Concordia oplopend naar 400.000 euro vanaf 2017;
- Een structurele bezuiniging op Kaliber oplopend naar 500.000 euro vanaf 2017;
- De resterende structurele bezuinigingen uit de Programmabegroting 2014-2017 (600.000 euro) en het Coalitieakkoord 2014-2018 (440.000 euro) moeten nog worden ingevuld. Hiervoor ontvangt de Raad in 2015 een voorstel.

Stadspromotie /Evenementen

In 2015 een structurele bezuiniging van 150.000 euro uit de Programmabegroting 2014-2017, waarvan 100.000 op Enschede Promotie en 50.000 uit een budget om nieuwe kansen op het gebied van citymarketing te kunnen ondersteunen. Een extra structurele bezuiniging van 100.000 euro uit het coalitieakkoord wordt gevonden in een extra korting op de subsidie aan Enschede Promotie. De structurele bezuiniging uit de programmabegroting 2014-2017 loopt in 2016 op naar 300.000 euro, de nieuwe bezuiniging uit het coalitieakkoord loopt ook op naar 300.000 euro in 2017. Voor de invulling van de resterende bezuinigingen ontvangt de Raad in 2015 een voorstel.

Werkbudgetten stadsdelen

Een bezuiniging van 120.000 euro (ongeveer 20 procent) op het werkbudget van de stadsdelen vanaf 2015. Het betreft niet een korting op de wijkbudgetten voor buurtbewoners, maar het gaat vrij besteedbare middelen die stadsdeelmanagers beheren. Per saldo wordt het wijkgericht werken in deze Programmabegroting versterkt. Tegenover deze bezuiniging op het werkbudget, staat een intensivering uit het coalitieakkoord voor pilots in de wijken, die structureel oploopt naar 500.000 euro. Bovendien hebben de coalitiepartijen afgesproken dat de wijkbudgetten voor bewoners op peil blijven. Daarvoor wordt 200.000 euro aan algemene middelen vrijgemaakt en 200.000 euro aan programmagelden ingezet.

Besparingen in wijkaccommodaties

Het werken met burgers en partners in de wijk hoeft in de toekomst minder gebonden te zijn aan de vaste locaties van de wijkaccommodaties. Een besparing van 275.000 euro is mogelijk. De bezuiniging zal tot gevolg hebben dat drie of meer wijkcentra gesloten moeten worden. Alle gemeentelijke wijkcentra zijn eigendom van het Vastgoedbedrijf. Sluiting zal dus leiden tot afstoot van wijkcentra.

Vereenvoudiging openbare ruimte

De vereenvoudiging van de inrichting, het beheer en het onderhoud van de openbare ruimte wordt nog verder doorgevoerd. Invulling van de bezuiniging wordt gerealiseerd door een aantal maatregelen te treffen waarbij is gekozen voor een evenwichtige mix tussen buitengebied, de wijken en het centrum en tussen aanscherping van de interne bedrijfsvoering en fysieke maatregelen in de openbare ruimte. Dit door bijvoorbeeld scherpere keuzes te maken in de taken en werkzaamheden van de gemeente, door grote stukken gazon om te vormen naar "ruw gras" en door het serviceniveau richting bewoners aan te passen. De arbeidsmarkt doelgroep wordt zoveel mogelijk ontzien. De uitvoering van de maatregelen pakt het college op samen met bewoners.

In amendement L heeft de Raad besloten om voor het begrotingsjaar 2015 incidenteel 78.000 euro vrij te maken uit de taakstelling openbare ruimte met als doel fonteinen in werking te houden. De dekking voor dit bedrag komt uit de vrije keuzeruimte, die bij amendement B is vastgesteld.

Gladheidsbestrijding geleidelijk afbouwen

Invulling van de taakstelling vindt plaats door binnen de gemeente doorgevoerde bezuinigingsmaatregelen en kostenbesparende maatregelen bij de leverancier. Als dit te weinig oplevert, is het ook mogelijk het aantal wegen waarop gladheid wordt bestreden te verminderen of anders te prioriteren. Dat laatste zal zeker ook maatschappelijke effecten hebben. Weggebruikers zullen nog meer hun rijgedrag aan de omstandigheden moeten aanpassen.

Onderhoud Enschede verzelfstandigen

Het anders positioneren van Onderhoud Enschede (binnen dan wel buiten de gemeentelijke organisatie) was in 2013 onderwerp van onderzoek en is na de Programmabegroting 2014-2017 en een collegebesluit hierover in gang gezet. De verwachting is dat door taakgerichter en efficiënter te werken en door de afbouw van overhead vanaf 2015 een besparing van 350.000 oplopend naar 550.000 euro mogelijk is. De exacte bedragen zijn mede afhankelijk van de randvoorwaarden en taakstellingen die er komen.

Materiële uitgaven parkeren

Er wordt gezocht naar een mogelijke verhoging van parkeeropbrengsten door areaaluitbreiding. Onderzoek naar haalbaarheid vindt dit jaar plaats.

Handhaving openbare ruimte

Om tot een besparing te komen moet binnen de handhavingsvraag geprioriteerd worden. In principe is ook nu al de vraag doorgaans groter dan de beschikbare capaciteit, maar dit verschil zal alleen groter worden – zeker als deze bezuiniging niet gepaard gaat met een reductie van de regelgeving. Er moet nog worden bepaald of de bezuiniging op 'groen' (flora en fauna) of op 'grijs' (regelgeving openbare ruimte) wordt ingevuld.

Beheer wegen: aanbestedingsvoordeel grootonderhoud

Binnen Beheer Wegen doen zich aanbestedingsvoordelen en –nadelen voor. Besloten is jaarlijks 300.000 euro af te romen van deze voordelen. Mochten in enig jaar de aanbestedingsvoordelen kleiner zijn dan 300.000 euro, leidt dat tot een overschrijding van het budget tot maximaal dit bedrag. Deze bezuinigingen zijn mogelijk, omdat er geen gekwantificeerde wettelijke verplichting op het budget rust en er ook nog geen verplichtingen zijn aangegaan. We blijven verantwoordelijk voor de veiligheid van weggebruikers, dus mocht deze op enig moment in het geding komen door het afromen van eventuele aanbestedingsvoordelen, dan wordt dit concreet benoemd via de reguliere IPC producten.

Bezuiniging brandweer/VRT

Vanaf 2015 wordt een structurele bezuiniging van 250.000 euro oplopend naar 500.000 euro gerealiseerd op de bijdrage aan de brandweer/VRT. Hiervoor moet de VRT 1,7 miljoen euro bezuinigen op haar totale budget. Enschede draagt momenteel bijna 30% bij aan de regionale brandweerbegroting. In de concept begroting van de VRT is deze bezuiniging voor 2015 gerealiseerd. Voor de bezuiniging vanaf 2016 loopt momenteel een verkenning naar de invulling daarvan. Uiteraard wordt bij elke ingreep in de financiële middelen bezien of er een effect is op inzet en blijvende adequate dienstverlening van de brandweer.

Bijdrage Politie aan cameratoezicht

Vanaf 2015 is 50.000 euro begroot voor de bijdrage van de politie aan het cameratoezicht in Enschede.

Cultuur

Additionele structurele bezuinigingen op cultuur naar aanleiding van het coalitieakkoord: het gaat om een bedrag van opgeteld 440.000 euro vanaf 2017, waarvan de eerste 320.000 euro vanaf 2016. In 2015 ontvangt de Raad een voorstel voor de invulling van deze bezuiniging.

Dienstverlening en financieel beleid

Bezuinigingsmaatregel (in 1000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Stedelijk loket	Keuzenota 2015-2017	300	500	600	600
Sportvoorzieningen	Keuzenota 2015-2017	250	250	250	250
Publieksdienstverlening Zuid	Programmabegroting 2014-2017	50			
Tijdelijk verlagen investeringsplafond onderwijshuisvesting	Programmabegroting 2014-2017	100	200	300	300
ICT	Programmabegroting 2014-2017	160	160	160	160
Kerstpakket	Programmabegroting 2014-2017	89	89	89	89
IBO	Programmabegroting 2014-2017			500	500
Voordeel lagere pensioenpremie bij verbonden partijen	Programmabegroting 2014-2017	100	100	100	100

Bezuinigingsmaatregel (in 1000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Hondenbelasting verhogen	Programmabegroting 2014-2017	100	100	100	100
Optimaliseren gebruik accommodaties, tevens vergroten kostendekkendheid	Coalitieakkoord 2014-2018			100	200
Bedrijfsvoeringsbudgetten	Pakket aanvullende maatregelen sept '14		71	71	71
Totaal		1.149	1.470	2.270	2.370

Toelichting

Stedelijk Loket

Wij voorzien efficiencyvoordelen door het verder bundelen van taken, voor zowel de fysieke verstrekking van producten alsmede de diverse contactpunten voor telefonisch en digitaal contact met de burger. Daarbij hanteren we maximaal de principes van het 'lean' organiseren van de processen en een beroep op de zelfredzaamheid van de burger, zoals gestandaardiseerde formulieren welke vooraf ingevuld moeten zijn. Door het bundelen van deze taken verwachten we een efficiencybesparing van minimaal 10% te realiseren op de hiermee gepaard gaande personele kosten. Na een inventarisatie en het voorkomen van dubbelingen met reeds opgelegde taakstellingen kan een verdere besparing onderbouwd worden.

Sportvoorzieningen

Een besparing is mogelijk door wijzigingen in het locatiebeleid aan te brengen. Deze bestaan uit het overdragen van toezichtstaken aan gebruikers (binnensport), het verhogen van tarieven en het samen met het werkveld onderzoeken van mogelijkheden tot een verdere verhoging van de bezetting van voorzieningen, waardoor het mogelijk wordt om (op termijn) voorzieningen te sluiten. Daarbij wordt de basisstructuur met multifunctionele voorzieningen door de gemeente geborgd. Kleinschalige, solitaire voorzieningen worden zoveel mogelijk overgedragen aan burger / verenigingsinitiatieven.

Publieksdienstverlening Zuid

De beëindiging van de publieksdienstverlening aan de servicebalie Zuid levert een structureel voordeel op van 50.000 euro. Vanaf 2016 zetten we deze besparing in ten behoeve van de taakstelling Stedelijk Loket. Hierdoor kunnen we 50.000 euro inzetten voor 2015.

Tijdelijk verlagen investeringsplafond onderwijshuisvesting

We realiseren deze besparing door het investeringsplafond onderwijshuisvesting te verlagen in de jaren 2015-2018 van 6 naar 5 miljoen euro. Dit levert voor 2017 een besparing op de kapitaallasten van ongeveer 300.000 euro op en vanaf 2018 aanvullend nog eens 100.000 euro. Door de uitnames uit het gemeentefonds voor de decentralisatie van buitenonderhoud en de motie Van Haersma-Buma voeren we gesprekken met het onderwijsveld om te beoordelen wat dit betekent voor het ingestelde investeringsplafond.

ICT

Het doorvoeren van deze bezuiniging betekent een korting op specialistische scholing, opzeggen van data- en glasvezelcontracten van decentrale locaties, nog scherpere reductie van inzet mobiele middelen (smartphones en tablets) en opzeggen van contracten voor incidenten en storings in het rekencentrum. Dat betekent naast een verhoogd risicoprofiel op uitval van primaire systemen, een aanvullend risico op niet nakomen van contractuele verplichtingen derden, die een derde van de IT begroting dekken.

Kerstpakket

Het totaalbudget voor kerstpakketten bedraagt 89.000 euro. Met deze bezuiniging komt het kerstpakket te vervallen.

IBO

Met de regionale uitvoering van bedrijfsvoeringstaken verwachten we een efficiencywinst te behalen. Belangrijk is voldoende tijd te nemen voor de bestuurlijke besluitvormingsprocessen en de implementatie. De besparing boeken we daarom vanaf 2017 in.

Voordeel lagere pensioenpremie bij verbonden partijen

Het ABP pensioenakkoord van 16 september 2013 heeft voor verbonden partijen zoals Regio Twente, Veiligheidsregio Twente (VRT) en Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT) tot een verlaging van de werkgeverslasten van ongeveer 0,5% geleid. In totaal is 400.000 euro verstrekt voor loon-prijscompensatie aan verbonden partijen. Deze kan voor 0,5 procentpunt omlaag. Dit levert naar schatting 100.000 euro op.

Hondenbelasting verhogen

Wij verhogen de hondenbelasting. Met een verhoging van 7 euro vanaf 2015 komt Enschede boven het landelijk gemiddelde van de heffing voor een eerste hond. Daarentegen kennen veel gemeenten een hogere heffing voor tweede en meer honden. Dit is bij een aantal gemeenten een verdubbeling van het tarief voor één hond. Enschede kent geen progressief tarief.

Optimaliseren gebruik accommodaties, tevens vergroten kostendekkendheid

Door slimme bundeling van publieke voorzieningen op het gebied van sportaccommodaties, welzijns,- jeugdwerk, cultuur en educatie worden bezettingen verhoogd en inkomsten worden vergroot. Vrijgekomen capaciteit wordt afgestoten. In 2015 vindt een nadere uitwerking plaats om tot een vermindering aan voorzieningen te komen.

Bedrijfsvoeringsbudgetten

Een bezuiniging op een intern tijdschrift en bijeenkomsten voor management ontwikkeling leveren bij elkaar 71.000 euro besparing vanaf 2016. In voorgaande jaren is hierop incidenteel bezuinigd. De ervaring is dat deze besparing structureel gemaakt kan worden.

Alle programma's

Bezuinigingsmaatregel (in 1000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Bundel maatregelen lean organisatie	Keuzenota 2015-2017	2.500	3.080	3.700	3.700
Bundeling handhaving	Keuzenota 2015-2017	100	100	100	100
Budgetten onderzoek & advies	Programmabegroting 2014-2017		400	400	400
Capaciteit Internationaal anders inzetten	Coalitieakkoord 2014-2018	150	150	150	150
Griffie	Coalitieakkoord 2014-2018		0	80	80
Stoppen bovenwettelijke regelgeving	Coalitieakkoord 2014-2018			150	300
Efficiency voordeel door verzelfstandiging	Coalitieakkoord 2014-2018			500	1.000
Personeelsbudgetten	Pakket aanvullende maatregelen sept '14	265	65		
Totaal		3.015	3.795	5.080	5.730

Toelichting

Bundel maatregelen lean organisatie

Het college heeft in juni 2014 invulling gegeven aan de taakstelling voor een meer compacte en flexibele organisatie. Het effect hiervan is een afname van het personeelsbestand van ongeveer 100 fte in 2015, toenemend naar 150 fte vanaf 2017. Hiervan kan in ieder geval een derde ingevuld worden met vacatureruimte. Een adviesaanvraag is ingediend bij de OR. Met minder personeel doet de gemeente ook minder werkzaamheden. Uitgangspunt van het college is hierover zo transparant mogelijk te zijn. In paragraaf 3.5. is daarom een overzicht opgenomen welke taken de gemeente minder of niet meer gaat doen. Met amendement K is de taakstelling op de griffie voor 2016 geschrapt en gedekt uit de bundel maatregelen lean organisatie.

Bundeling handhaving

De bezuiniging op handhaving is ingevuld door een korting van 50.000 euro op de Sociale Recherche Twente (SRT) en door 1 fte minder in de formatie op te nemen.

Budgetten onderzoek & advies

Door samenwerking op het gebied van onderzoek en advies verkrijgen we meer kennisontwikkeling en is het minder nodig om apart onderzoek uit te zetten. De samenwerking met Saxion is hierin een voorbeeld.

Capaciteit Internationaal anders inzetten

Het College maakt in paragraaf 3.5 duidelijke keuzes wat de gemeente niet of minder gaat doen. Een voorbeeld daarvan is dat we de inzet op nationale en internationale netwerken en programma's verminderen. De adviescapaciteit wordt geconcentreerd op zaken die het meest nodig zijn. Voorts verwacht het College synergie te halen door het bundelen van de lobby-capaciteit die voor heel Twente wordt ingezet.

Griffie

In het coalitie akkoord is afgesproken om de omvang van de personele capaciteit van de griffie te bespreken in de werkgeverscommissie van de Raad. Uitgangspunt is dat de kwaliteit van de ondersteuning van de Raadsleden gewaarborgd blijft en dat mogelijkheden voor verdere samenwerking tussen griffie en de rest van het gemeentelijke organisatie versterkt worden. Middels Amendement K is de taakstelling voor 2016 geschrapt.

Stoppen bovenwettelijke regelgeving

In het coalitieakkoord is afgesproken om kritisch te kijken naar de rol van de overheid bij taken zonder wettelijke verplichting. Daarbij hebben we aangegeven dat regels zoveel mogelijk moeten worden geschrapt. Vermindering van regeldruk leidt namelijk tot lagere kosten voor burgers en ondernemers. Door het schrappen van vergunningen wordt bovendien onnodige vertraging voorkomen. Minder regelgeving levert voor de gemeentelijke organisatie een besparing op, doordat er dan minder werkzaamheden zijn op het gebied van toetsing, handhaving, beleidsaanpassingen, afstemming, loketfuncties, etcetera.

Efficiency voordeel door verzelfstandiging

De visie van het college op de organisatie is dat een verdere verzelfstandiging van uitvoerende taken wenselijk is. Het geeft uitvoerende eenheden meer bewegingsruimte in het optimaliseren van werkprocessen en het levert een besparing op. Bij de vorige Programmabegroting 2014-2017 is de verzelfstandiging van Onderhoud Enschede (OE), het Sportbedrijf en de Intergemeentelijke Bedrijfsvoeringsorganisatie (IBO) in gang gezet. Het college maakt voor februari 2015 een inventarisatie welke uitvoerende onderdelen nog aanvullend verzelfstandigd kunnen worden.

Personeelsbudgetten

In 2015 is er geen mogelijkheid tot verkoop van verlofuren. Hiermee bespaart de gemeente 200.000 euro. Daarnaast wordt het instrument voor prestatie gerelateerde beloning in 2015 en 2016 terughoudend ingezet, wat in beide jaren een besparing van 65.000 euro oplevert.

2.3. Incidentele bezuinigingen

Het College heeft een pakket incidentele bezuinigingen opgesteld van 8,2 miljoen euro in 2015, 0,7 miljoen in 2016 en 2 miljoen in 2017. In het onderstaand worden de incidentele bezuinigingen nader toegelicht.

Overzicht incidentele bezuinigingen

Bezuinigingsmaatregel (in 1.000 euro)	Bron	2015	2016	2017	2018
Reserve herstel opgebroken bestrating	Coalitieakkoord 2014-2018	80			
Vrijval binnen project SEP	Coalitieakkoord 2014-2018	200			
Alternatieve financiering peuterspeelzaalwerk	Coalitieakkoord 2014-2018	480			
Bedrijfsvoeringsbudgetten	Coalitieakkoord 2014-2018	160			
Personeelsbudgetten	Coalitieakkoord 2014-2018	80			
Batig saldo Jaarrekening 2013	Coalitieakkoord 2014-2018	1.300			
Innovatiefonds	Coalitieakkoord 2014-2018	3.300		2.000	
Innovatiefonds	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	700			
Remwegbudget	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	1.000	38		
Vrijval MSI-project Haven	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	600			
Vrijval reserve incidenteel middelenkader	Pakket aanvullende maatregelen september 2014		700		
Reserves en voorzieningen Fysiek Domein	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	93			
Minder opleidingen via Enschedese School	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	150			
Dekking gezondheidsprogramma's uit Gezond in de Stad	Pakket aanvullende maatregelen september 2014	100			
Totaal		8.243	738	2.000	0

Toelichting

Reserve herstel opgebroken bestrating

Het betreft een onttrekking van 80.000 euro uit de reserve herstel opgebroken bestrating. In geval van schade bij het openbreken van straten kunnen de kosten op het budget voor wegen drukken.

Vrijval binnen project SEP

Binnen het project Sociaal-Economisch Plan (SEP) Wesselerbrink is een besparing mogelijk door inzet van een post onvoorziene uitgaven en doordat eerder geraamde personele kosten kunnen vrijvallen.

Alternatieve financiering peuterspeelzaalwerk

In het budget voor het peuterspeelzaalwerk zit structureel ruimte. Dit komt grotendeels door de harmonisatie van het peuterspeelzaalwerk met het stelsel kinderopvang. Als gevolg daarvan draagt de Belastingdienst sinds augustus 2013 bij in de kosten van het peuterspeelzaalwerk voor een groot deel van de ouders. Op dit moment loopt in Den Haag een VNG-lobby voor de invoering van leer- en ontwikkelrecht voor alle peuters. Als dat doorgaat, leidt dat tot structurele meerkosten voor de gemeenten. Het is echter niet waarschijnlijk dat dit beleidsinitiatief al vanaf 2015 ingaat. In 2015 leidt dit daarom tot een incidentele ruimte van 480.000 euro.

Bedrijfsvoeringsbudgetten

Voor 2015 is er minder budget beschikbaar voor onvoorziene uitgaven bij regulier onderhoud aan gemeentelijke panden. Daarnaast betreft het besparingen op kleine bedrijfsvoeringsbudgetten zoals brochures, gemeentetijdschrift en crisiscommunicatie.

Personeelsbudgetten

Besparing op introductie nieuwe medewerkers, ontwikkeling management (CMO) en gemeentefeest 2015.

Batig saldo Jaarrekening 2013

Inzet van het batig saldo uit de Jaarrekening 2013 van 1,3 miljoen euro, zoals is afgesproken in het [coalitieakkoord](#).

Innovatiefonds

De afspraak uit het coalitieakkoord is dat een actieve rol in het financieel stimuleren van risicovolle, private innovaties niet meer bij de taken van de gemeentelijke overheid past. Vanuit die opvatting wordt 6,0 miljoen euro uit de reserve innovatiefonds onttrokken. Met deze onttrekking kan aan de toegezegde investeringen en verplichtingen van het fonds voldaan worden en blijft er een werkbudget over om het fonds te beheren. In het weerstandsvermogen is een risico van 700.000 euro meegenomen voor de geringe kans dat een aanvullende bijdrage aan het fonds gewenst is.

Remwegbudget

Bij de [Programmabegroting 2014-2017](#) is een remwegbudget van 1,2 miljoen euro ingesteld om eventuele frictiekosten in de realisatie van bezuinigingen te dekken. In 2014 is er voor niet meer dan 50.000 euro aanspraak gedaan op dit budget. Het is mogelijk om het restant van het budget in te zetten voor het middelenkader 2015-2018, waarmee aanvullende bezuinigingen worden voorkomen.

Vrijval MSI-project Haven

Zoals gemeld in de Concernrapportage 2014 is er een meevaller van 600.000 euro in het MSI-project Herstructurering Haven. Deze meevaller kan als dekking ingezet worden in het jaar 2015, door een onttrekking van 600.000 euro uit de reserve MSI.

Vrijval reserve incidenteel middelenkader

Binnen de reserve incidenteel middelenkader is er een geschatte vrijval aan verplichtingen van ongeveer 700.000 euro. Deze wordt ingezet voor het middelenkader 2015-2018.

Reserves en voorzieningen Fysiek Domein

De reserve Besluit Woninggebonden Subsidies (BWS) wordt ingezet voor stedelijke ontwikkeling. Voor 75.000 euro wordt er geen beroep meer op gedaan. Dit bedrag kan vrijvallen. Daarnaast blijft er in de voorziening Brede Doeluitkering (BDU) Fysiek 18.000 euro over na afwikkeling van alle verplichtingen. Ook dat bedrag kan vrijvallen. Bij elkaar opgeteld 93.000 euro.

Minder opleidingen via Enschedese School

Door strakke keuzes te maken in ons opleidingsaanbod en alleen te focussen op behoud van kennisniveau realiseren we een bezuiniging van 150.000 euro.

Vrijval Gezond in de Stad

Enschede besteedt eigen middelen aan gezondheidsprogramma's. Met de extra Rijksmiddelen van jaarlijks 354.000 euro over de periode 2014-2017 kan de gemeente nog meer hieraan besteden en kunnen de Enschedese activiteiten in 2015 voor 100.000 euro gedekt worden.

2.4. Gevolgen van de Miljoenennota en septembercirculaire

Omschrijving (x € 1.000)	2015	2016	2017	2018
Netto-resultaat septembercirculaire 2014	-1.634	257	-177	-276

Het resultaat voor 2015 wordt veroorzaakt door een forse daling van het accres. Hierdoor gaat de gemeente trap-af. Verder is het zogenaamde plafond voor het BTW-compensatiefonds naar beneden bijgesteld vanaf 2015. Besloten is om het BTW-compensatiefonds niet af te schaffen, maar wel is door het rijk een maximum (het plafond) opgelegd. Het verschil tussen het plafond en de verwachte uitkeringen uit het fonds wordt toegevoegd c.q. onttrokken aan het gemeentefonds. Elke septembercirculaire worden de bedragen aangepast op basis van de declaraties over het vorige jaar. Op basis van de declaraties over 2014 stelt het rijk dat er meer gedeclareerd gaat worden dan was ingeschat, en wordt daarom een bedrag onttrokken aan het fonds.

Vanaf 2016 is er weer sprake van positieve accessen. Ook in deze jaren wordt echter het plafond op het BTW-compensatiefonds naar beneden bijgesteld.

3. Programma's

3.1 Maatschappelijke ondersteuning

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat mag het kosten				
Versterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners	-- >	Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname. Aanbieden van Algemene voorzieningen. Jongerenwerk en opvoedondersteuning	-->	Versterken burgerkracht	-->	Lasten	17.419
					-->	Baten	221
Een kwalitatief goed en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen	-- >	Jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin)	-->	Specialistische jeugdhulp	-->	Lasten	27.556
				Jeugdhulp gewongen kader	-->	Lasten	15.499
				Lichte ondersteuning en regie	-->	Lasten	18.102
					-->	Baten	45
				WMO begeleiding	-->	Lasten	17.975
				WMO-maatwerkvoorzieningen	-->	Lasten	23.633
					-->	Baten	3.144
				Woonbegeleiding	-->	Lasten	36.118
				Maatschappelijke en vrouwenopvang	-->	Lasten	15.527
					-->	Baten	693
Inkomensondersteuning	-->	Lasten	12.076				
	-->	Baten	884				

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat willen we bereiken?

Een duurzaam sociaal stelsel voor iedereen

Iedereen beslist graag zelf over zijn leven. Een stimulerende leefomgeving, opvoeding, onderwijs en het hebben van werk zijn erg belangrijk voor het welzijn en de ontwikkeling van eigen kracht. Maar er zijn ook mensen die het zelf of met hulp van anderen niet redden. Zij hebben hulp op maat door professionele ondersteuning, aanvullend inkomen of begeleiding nodig. Die mensen, zoals chronisch zieken of gehandicapten, kunnen op de gemeente rekenen, tijdelijk of langdurig, afhankelijk van hun situatie.

Hulp voor wie het nodig heeft

Gemeenten krijgen nieuwe taken op het gebied van Jeugdhulp, begeleiding en dagbesteding en beschermd wonen. (NB. We hanteren de term Jeugdhulp in plaats van Jeugdzorg, omdat in de nieuwe wet Jeugdhulp de strekking van deze term breder is dan die van Jeugdzorg in de vervallen wet op de Jeugdzorg)

Deze nieuwe taken krijgen we over van de landelijke overheid, maar met minder geld dan er tot nu toe voor beschikbaar was. Daarom bouwen we aan een duurzaam, toekomstbestendig en financieel solide sociaal stelsel. Zo helpen we mensen op het terrein van werk, inkomen en ondersteuning. Dit doen we samen met partners, instellingen en inwoners van Enschede. Ondersteuning gaat naar wie het echt nodig heeft. Iedereen in Nederland betaalt hier aan mee. We vinden het daarom belangrijk dat dit eerlijk en solidair gebeurt. En dat mensen er iets voor willen terugdoen, naar vermogen uiteraard.

Goede en efficiënte dienstverlening

We organiseren onze dienstverlening kwalitatief goed en efficiënt. Digitaal waar dit kan, op een zo toegankelijk mogelijke manier en waar nodig vanuit een wijkteam in het stadsdeel. We proberen alle vormen van dienstverlening zoveel mogelijk digitaal af te handelen of voor te bereiden. We vragen inwoners dit ook te doen. Wie dit niet kan, kan bellen of een persoonlijke afspraak maken en dan komen we thuis langs.

Ondersteuning op maat en in samenspraak

Wie ondersteuning nodig heeft, wordt geholpen door de gemeente en/of partners. Dit doen we op maat, zorgvuldig beoordeeld en in overleg met mensen zelf, mantelzorgers en familie. Eén aanspreekpunt bij het wijkteam is ons uitgangspunt, zoveel mogelijk één ondersteuner en één plan. Het wijkteam stemt af met de wijkverpleegkundige, de huisarts, de school, de woningcorporatie, de politie en verenigingen.

Wat gaan we er voor doen?

Doelstelling A: Versterken van de zelf- en samenredzaamheid en de gezondheid van inwoners

Thema 1 Bevorderen gezondheid en actieve sportdeelname

Mensen die voldoende bewegen en gezond eten voelen zich prettiger, hebben meer energie om actief te zijn en doen minder beroep op ondersteuning. We willen dat zoveel mogelijk Enschedeërs een gezonde leefstijl hebben. We gaan dan ook het sport- en beweeggedrag bevorderen. We doen dit onder meer door de ondersteuning van de uitvoering door onze partners en het subsidiestelsel verder te verbeteren, maatschappelijke deelname van ouderen te bevorderen (bv. door het aanbod van reguliere sportverenigingen voor ouderen te vergroten) en een maatschappelijk geëngageerd sportbedrijf op te richten.

We zetten ons in voor het voorkomen van psychiatrische en verslavingsproblematiek bij kinderen van ouders met psychiatrische problematiek en kinderen van verslaafde ouders, in samenhang met de aanpak van de wijkteams. We zetten voorlichtingsprogramma's in voor kinderen en jongeren waar de risico's op verslaving het grootst zijn.

We gaan nadere afspraken maken met de zorgverzekeraars over onder andere de positie van de wijkverpleegkundige, integrale aanpak in de wijken, gezamenlijke communicatie naar inwoners en inzet op preventie. Dit doen we via een landelijke werkagenda.

Resultaten in 2015:

- In de vernieuwde sportnota is aangegeven welke doelstellingen we in 2018 gerealiseerd willen hebben.
- Het sportbedrijf is op 1 januari 2016 operationeel. Het sportbedrijf krijgt een belangrijke rol in het ondersteunen en faciliteren van sportpartners bij hun maatschappelijke inzet voor buurt of wijk.
- Er zijn voorlichtingsprogramma's ingezet voor kinderen en jongeren waar de risico's op verslaving het grootst zijn.
- De schakelfunctie wijkverpleegkundige is ingekocht, functioneert in de wijken en de positie ten opzichte van de wijkteams is in overleg met de zorgaanbieders bepaald.

Thema 2 Aanbieden van algemene voorzieningen

Wij willen dat mensen zoveel mogelijk zelfstandig leven en wonen, met behulp van hun omgeving. De gemeente biedt adequate ondersteuning waar nodig, binnen het budget dat daarvoor beschikbaar is. Maatwerkvoorzieningen zijn duurder dan algemene voorzieningen, dus waar mogelijk proberen we algemene voorzieningen aan te bieden. Uiteraard leveren we

maatwerk waar nodig. Daarnaast vinden we het belangrijk dat vrijwilligers in Enschede zich voldoende ondersteund voelen in hun activiteiten. Er zijn in 2018 voldoende activiteiten in de wijk om als algemene voorziening te kunnen dienen en er zijn voldoende accommodaties in de wijk om plek te bieden aan die activiteiten. Om hiervoor te zorgen gaan we de ondersteuning van vrijwilligers verbeteren, bepalen welke rol het stadsdeelmanagement heeft in het aanbieden van algemene voorzieningen (versterken burgerkracht) en initiatieven van inwoners faciliteren.

Resultaten in 2015:

- Er is een vastgesteld actieplan Vrijwilligersondersteuning.
- De dienstverlening van het vrijwilligersservicepunt en inzet van vrijwilligerseducatie is voortgezet en waar mogelijk uitgebreid.
- Het niveau van algemene voorzieningen is in kaart gebracht en waar nodig, binnen de beschikbare financiële middelen, op peil gebracht.

Thema 3 Jongerenwerk en opvoedondersteuning

We willen dat iedere jeugdige gezond en in een veilige omgeving opgroeit, zijn talenten ontwikkelt en naar vermogen meedoet, rekening houdend met zijn ontwikkelingsniveau, gezin en sociale omgeving. Er wordt gewerkt aan meer samenhang tussen jeugdzorg, onderwijs en arbeidsmarkt.

We zetten risicogestuurd jongerenwerk in om problematiek te voorkomen en om, als ze ontstaan is, deze zo vroegtijdig mogelijk terug te dringen. We gaan de bewezen werkwijze van stadsdeel Zuid voor sturing op onder andere jongerenproblematiek (de weegtafel), voor zover noodzakelijk, invoeren in andere stadsdelen. Inzet van jongerenwerk in wijken op basis van analyses gecombineerd met signalen uit de wijk, in samenwerking met partners in de wijk en stad. Hier wordt actief de verbinding gelegd met de aanpak door wijkteams en stadsdeelmanagement. Kern hierbij is dat de eigen kracht van jongeren wordt versterkt door jongeren te stimuleren zelf actie te ondernemen.

We verbeteren de vroegsignalering. Dit houdt in dat we de verbinding met onderwijs, verenigingen van huisartsen en verloskundigen gaan versterken. Dit doen we in afstemming tussen in ieder geval deze instellingen, wijkteams, stadsdeelmanagement en wijkverpleegkundige. Verder gaan we een regionaal expertisecentrum opzetten waarin signalen over problemen met de ontwikkeling van een kind integraal besproken kunnen worden om ouders vroegtijdig goed te kunnen ondersteunen. Dit doen we samen met de andere Twentse gemeenten. Voorwaarde is dat voldoende capaciteit beschikbaar is voor te bespreken casuïstiek uit Enschede en dat in samenhang met de wijkteams wordt gewerkt.

We zetten preventie-activiteiten voor kinderen en hun ouders in, met name op het gebied van opvoedondersteuning, om de eigen kracht van jeugdigen en hun ouders te vergroten. We gaan door met online opvoed- en opgroeiondersteuning, we zorgen voor een basisaanbod trainingen opvoedondersteuning en een risicogestuurd aanbod waar nodig en we faciliteren initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan dit doel.

Resultaten in 2015:

- De werkwijze van de weegtafel van stadsdeel Zuid voor sturing op onder andere jongerenproblematiek is, voor zover noodzakelijk, ingevoerd in andere stadsdelen.
- Er is een regionaal expertisecentrum opgezet om signalen over problemen met de ontwikkeling van een kind waar nodig integraal te bespreken om ouders vroegtijdig te ondersteunen.

Doelstelling B: Een kwalitatief goede en toegankelijke ondersteuning (op maat) op het gebied van participatie, maatschappelijke ondersteuning en inkomen

Thema 4 Jeugdhulp (ondersteuning jeugd en gezin)

Doel van het recent vastgestelde beleidsplan Jeugdhulp 2015-2018 is de eigen kracht van de jeugdige en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van het gezin en de sociale omgeving te versterken. Als jeugdigen en/of ouders er zelf of met hulp van hun sociaal netwerk niet uitkomen zetten we maatwerkgerichte jeugdhulp en ondersteuning in voor de jeugdige en/of zijn ouders.

Tot 1 januari 2015 zijn er 3 gescheiden jeugdstelsels: Jeugd Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ), Jeugd Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en de provinciale Jeugdzorg. In 2018 is er een integraal jeugdhulpstelsel. In 2015 ligt het accent op de transitie; een zorgvuldige overdracht van de nieuwe taken. Dit moet leiden tot meer effectiviteit in de jeugdhulp en realisatie (eind 2017) van de door het rijk opgelegde bezuiniging van 15%.

We organiseren een aantal onderdelen regionaal in samenwerking met 14 Twentse gemeenten, via de Organisatie Zorg en Jeugdhulp voor Twente (OZJT) van de regio Twente. Het gaat om inkoop van veilig thuis, specialistische jeugdhulp, werving van pleegzorg, de crisisdienst, regionaal reflectiepunt en de advies- en consultatiefunctie.

We zetten in op het verbeteren van vroegsignalering en richten wijkteams in die lichte kortdurende ondersteuning zoals opvoedondersteuning en gezinscoaching bieden. De wijkteams leggen verbinding met belangrijke partners in de wijk ten behoeve van vroegsignalering en integraal werken; met name scholen (in de zorgstructuur in het onderwijs) en huisartsen. Waar nodig schakelen de wijkcoaches meer specialistische hulp in. Als de veiligheid van het kind in het geding is of wanneer de jongere een strafbaar feit heeft gepleegd is de hulp en ondersteuning niet meer vrijwillig (gedwongen kader). Het gaat om Jeugdreclassering, Jeugdbescherming en JeugdhulpPlus. De rechter bepaalt welke hulp en ondersteuning nodig is.

Resultaten in 2015:

- In 2015 vindt de transitie van de jeugdhulp plaats.
- De regionale taken zijn ingevuld en geborgd.
- Er is een monitor op kwaliteit, klanttevredenheid en kosten.
- Het inkoopproces van na 2015 is voorbereid.
- De tussenevaluatie op het nieuwe jeugdstelsel in het eerste kwartaal van 2016 is voorbereid.
- Er is een start gemaakt met vernieuwende werkwijzen: Preventie, vroegsignalering.

Thema 5 Ondersteuning cliënten en mantelzorgers

Mensen zijn zelf verantwoordelijk voor de manier waarop zij hun leven inrichten en deelnemen aan de samenleving. Waar mensen het met hun eigen netwerk niet redden, of dat netwerk niet hebben, zorgt de gemeente voor ondersteuning. Deze past bij de persoon en zijn omstandigheden. We bewaken daarbij de belastbaarheid van mantelzorgers en vrijwilligers en we zorgen voor adequate cliëntondersteuning.

We betrekken mantelzorgers standaard bij de (aan-)vraag van de inwoner die ondersteuning nodig heeft, om goed af te stemmen wat de inwoner en de mantelzorger zelf doen en waar ondersteuning door de gemeente nodig is. We versterken de positie van de mantelzorgers en vrijwilligers en zorgen dat de verbinding tussen informele en formele hulp verbetert. In 2015

en 2016 willen we bereiken (met de extra rijks gelden voor behoud van de werkgelegenheid in de huishoudelijke hulp) dat de mantelzorgers minder zwaar belast worden. Dit doen we door inzet van (extra) huishoudelijke hulp. De gemeente vervult zelf een voorbeeldfunctie door het voeren van mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid, o.a. door flexibele werktijden, verlofmogelijkheden en de mogelijkheid tot thuiswerken.

Resultaten in 2015:

- De cliëntondersteuning is vormgegeven.
- In het ondersteuningsplan van de cliënt is opgenomen hoe de mantelzorger, ter voorkoming van overbelasting, kan worden geholpen.
- De mantelzorgondersteuning is naar de grote groep professionals in de wijk overgedragen.
- Er is een proef uitgevoerd met WeHelpen (2014-2015) en een besluit over het vervolg genomen.
- Er is een pool van onafhankelijke (externe) cliëntondersteuning met specifieke deskundigheden (eigen ervaringen) vanuit bestaande cliënten- en/of belangenorganisaties.

Thema 6 WMO-maatwerkvoorzieningen

Het inrichten van Algemene Voorzieningen in de zin van de WMO moet ertoe leiden dat inwoners van Enschede in hun eigen buurt ondersteuning kunnen vinden zonder dat ze eerst voor een indicatie naar de gemeente hoeven. We gaan dit overgangstraject zorgvuldig uitvoeren.

Als blijkt dat iemand niet of onvoldoende in staat is zichzelf, ook met hulp van zijn netwerk, te redden of mee te doen in de samenleving, ondersteunen wij met een oplossing. Die oplossing helpt om zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving te blijven. Het gaat hierbij om maatwerk: afgestemd op de individuele situatie en de specifieke omstandigheden en mogelijkheden van de cliënt. We gaan samen met zorgverzekeraar Menzis en negen zorgaanbieders in de wijken Wesselerbrink, Pathmos-Stevenfenne-Stadsveld en Glanerbrug op een nieuwe manier samenwerken. De ervaringen en opbrengsten uit deze (Enschede Doen) proeftuinen betrekken we in de vernieuwingen en verdere beleidsontwikkelingen. In 2018 is de zelfredzaamheid en participatie van Enschedese inwoners toegenomen ten opzichte van 2015.

Duurzaamheid: We gaan onze zorgpartners stimuleren duurzaamheid te integreren in hun bedrijfsvoering. We willen dat zorginstellingen werk maken van energiebesparing en opwekking van duurzame energie. Waar de gemeente eigenaar is kunnen we zelf maatregelen nemen, in andere gevallen gaan we onze zorgpartners stimuleren. In contracten met partners (inkoopvoorwaarden) nemen we verplichtende duurzaamheidseisen op. We stellen expliciet duurzaamheidseisen aan het onroerend goed waar partijen gebruik van maken.

Resultaten in 2015:

- Er is een overgangstraject voor de (circa. 3.000) cliënten met een AWBZ indicatie die overkomen naar de gemeente (per 1 januari 2015).
- We hebben, waar mogelijk en met inachtneming van het overgangsjaar, nieuwe vormen van algemene voorzieningen gerealiseerd.
- Het experiment populatiemanagement in de wijken Wesselerbrink, Pathmos-Stevenfenne-Stadsveld en Glanerbrug is gestart.

Thema 7 Woonbegeleiding

Wij willen bereiken dat mensen die niet zelf in staat zijn passende en stabiele huisvesting te verwerven en te behouden, daarbij ondersteuning krijgen. Op die manier kunnen zij wonen en zich kunnen ontwikkelen tot een goede buur(t)- en stadsgenoot. Voor de periode 2015-2018 is ons streven om jaarlijks 25 daklozen duurzaam te huisvesten. We zorgen als centrumgemeente, in overleg met de regio gemeenten, voor opvang en beschermd wonen voor de inwoners die deze vorm van ondersteuning nodig hebben.

We zorgen dat de financiering voor deze plaatsen wordt gecontinueerd en dat we de toegang voor nieuwe cliënten duidelijk geregeld hebben. In overleg met de regiogemeenten en corporaties wordt de komende jaren gewerkt aan het realiseren van opvangplaatsen en - nieuwe - beschermd wonen plaatsen in de gemeenten van herkomst.

Resultaat in 2015:

- In 2015 zijn er contracten met de plaatselijke corporaties om jaarlijks 25 woningen te leveren conform de opdracht om te komen tot spreiding over de stad.

Thema 8 Maatschappelijke- en vrouwenopvang

Wij willen onderdak en begeleiding bieden aan mensen die geen thuis hebben of de thuissituatie hebben (moeten) verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving. Mensen die dakloos zijn bieden we een bed-/bad-/broodvoorziening. Als er sprake is van huiselijk geweld en/of kindermishandeling willen we dat het geweld stopt en dat na ingrijpen de woonsituatie weer zo snel mogelijk genormaliseerd wordt. We zorgen voor een duidelijke toegankelijkheid en afspraken met partners om met name de veiligheid te borgen. Aan kinderen die meekomen met hun ouder(s) wordt specifiek aandacht besteed, zodat zij met zo min mogelijk schade verder kunnen opgroeien.

Resultaat in 2015:

- Een aantal plaatsen in de opvang, in instellingen, is benoemd als bed-bad-/broodopvang.

Thema 9 Inkomensondersteuning

Om de oplopende kosten van product inkomensondersteuning binnen het budgettaire kader 'financieel duurzaam solide' te houden, gaan we de Raad voorstellen een nieuw beleidskader voor 2015 – 2016 vast te stellen. Twee belangrijke onderdelen daarbij zijn:

Schulden

De "ontstaansgeschiedenis" van schulden is zeer divers. Ondanks alle ontstaansoorzaken van schulden blijven mensen zelf verantwoordelijk voor hun schulden. Deze eigen verantwoordelijkheid voor schulden kan niet op de gemeente worden afgewenteld. Pas als de schuld ongewenste maatschappelijke neveneffecten heeft (woningontuiming, afsluiten van gas, water, elektra en geen geld meer voor eten en drinken), is ingrijpen door de gemeente gelegitimeerd. Overigens kunnen de meeste Enschedeërs zich redden zonder ondersteuning van onze gemeente. Ze hebben niet of nauwelijks schulden en hebben de financiële huishouding op orde. Een deel van hen is echter niet in staat zich zelfstandig in onze samenleving – in financiële zin - staande te houden. Met betrekking tot thema schulden komen we met voorstellen na de besluitvorming van deze begroting.

Maatschappelijke Organisaties

De gemeente Enschede heeft de afgelopen jaren veel energie gestoken in de samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke-, particuliere, en kerkelijke organisaties. De

particuliere-, maatschappelijke- en kerkelijke- organisaties hebben een aanvullende rol op het inkomensondersteuningsbeleid van de gemeente Enschede. Veelal richten zij zich op specifieke doelgroepen waarbij men beschikt over veel kennis en ervaring. Naast financiële hulp biedt men vooral hulp “in natura”. De organisaties werken vooral met de inzet van vrijwilligers waardoor goedkoop wordt gewerkt. Vanaf 2015 willen we de maatschappelijke organisaties in onze gemeente ook gaan inzetten voor het beleid gericht op participatie. Kortom: wederkerigheid: “u vraagt wat van de gemeenschap, maar wat kunt u voor de gemeente terug doen ?” Over het thema maatschappelijke organisaties en “wederkerigheid” komen we met voorstellen.

Resultaat in 2015:

- Het product inkomensondersteuning blijft binnen de financiële kaders.

Indicatoren

Effectindicatoren	Streven 2015	Streven 2018
1. Percentage jeugd van 6 tot en met 15 jaar dat een sport beoefent.	92	93
2. Percentage inwoners van 23 jaar of jonger dat geen gebruik maakt van een 2e lijns jeugdhulpvoorziening.	94	96
3. Percentage cliënten dat het effect van jeugdhulpdienst(en) als voldoende scoort.	*	*
4. Percentage cliënten dat na 1 jaar niet opnieuw instroomt in jeugdhulp.	*	*
5. De mate waarin een Wmo maatwerkvoorziening volgens de cliënt bijdraagt aan de versterking van de zelfredzaamheid en participatie.	80	81
6. Percentage inwoners dat geen gebruik maakt van een Wmo maatwerkvoorziening.	88	91
7. Percentage 75+ dat aangeeft in een sociaal isolement te raken zonder deelname aan een door de gemeente gesubsidieerde voorziening.	*	*
8. Het aantal overlastmeldingen bij de politie van cliënten in Beschermd wonen.	0	0
9. Het percentage inwoners dat gebruik maakt van een vorm van inkomensondersteuning.	*	*

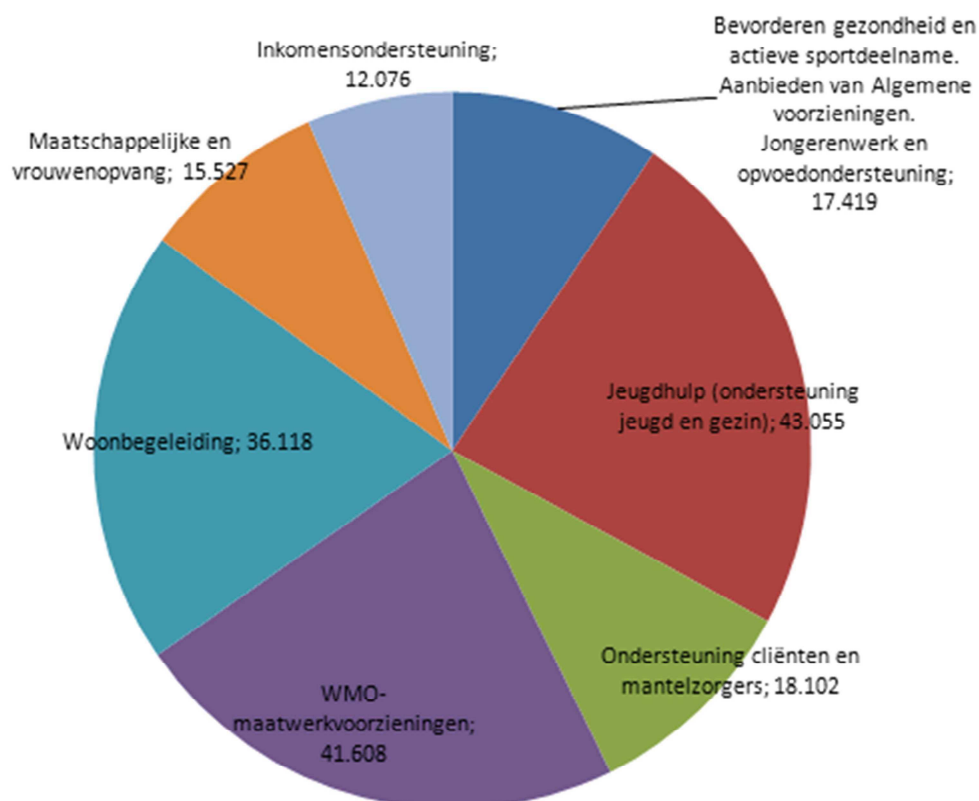
Toelichting op de indicatoren:

Ten opzichte van de [Programmabegroting 2014](#) is het aantal indicatoren toegenomen van zes naar negen. Deze toename is te verklaren door de toegenomen (financiële) omvang en aard van de nieuwe taken per 2015. De indicatoren 1 en 6 zijn bestaande indicatoren uit de Programmabegroting 2014, zij het aangepast aan de actualiteit van de nieuwe ontwikkelingen binnen het sociaal domein. Er zijn 7 nieuwe indicatoren toegevoegd. Er zijn 4 indicatoren uit de Programmabegroting 2014 vervallen of ondergebracht in een ander begrotingsprogramma.

* Als gevolg van het feit dat er nieuwe indicatoren zijn toegevoegd zijn er geen scores bekend over het afgelopen jaar. Er wordt zo spoedig mogelijk een nulmeting gestart op basis waarvan realistische streefwaarden vastgesteld kunnen worden. Deze worden opgenomen in de Programmabegroting 2016.

Wat mag het kosten?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven.

bedragen x1.000 euro

Maatschappelijke ondersteuning Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2014	Begroting 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018
Lasten	84.626	183.905	182.956	182.276	181.589
Baten	5.934	4.987	4.987	4.987	4.987
Saldo van baten en lasten	78.693	178.918	177.969	177.289	176.602
Storing Reserves	169	207	208	253	269
Onttrekking reserves	2.814	676	142	117	111
Resultaat	76.048	178.450	178.034	177.425	176.759

Toelichting

De verhoging van de lasten wordt vooral verklaard uit de middelen die worden toegevoegd als gevolg van de decentralisaties. Voorts zijn bezuinigingen verwerkt. Voor een uitgebreidere toelichting wordt verwezen naar de financiële bijlage 6.4.

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Jurgen van Houdt, Patrick Welman en Eelco Eerenberg
Programmadirecteuren	Hans Weggemans, Richard Kokhuis

3.2 Versterken economie

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat mag het kosten				
Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven)	-- >	Versterken (internationaal) ondernemersklimaat	Bedrijfsverzamelgebouwen	-->	Lasten	1.565	
				-->	Baten	937	
			Versterken economische structuur	-->	Lasten	1.418	
				-->	Baten	35	
	Innovatie en ondernemerschap	-->	Lasten	484			
		-->	Baten	0			
	-- >	Versterken groene groei -->	Dienstvaankpak en acquisitie	Dienstvaankpak en acquisitie	-->	Lasten	1.489
					-->	Baten	0
				Faciliteren kansrijke economische projecten	-->	Lasten	523
					-->	Baten	0
Bereikbaarheid (fysiek en digitaal)				Verkeersinfrastructuur en beleid	-->	Lasten	9.139
					-->	Baten	40
Een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk	-- >	Investeren in werkgelegenheid	Vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede -->	Algemene bijstand levensonderhoud	-->	Lasten	109.715
					-->	Baten	99.054
				Arbeidsmarktparticipatie	-->	Lasten	14.852
					-->	Baten	883
				Uitvoering WSW	-->	Lasten	55.875
-->	Baten	13.408					
Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt	-- >	Onderwijs en talentontwikkeling -->	Brede talentontwikkeling	-->	Lasten	1.299	
				-->	Baten	0	
			Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	-->	Lasten	155	
				-->	Baten	0	
			Kinderopvang	-->	Lasten	2.185	
				-->	Baten	0	
			Leerlingenvervoer	-->	Lasten	2.107	
				-->	Baten	42	
Leerplicht / RMC	-->	Lasten	3.850				
	-->	Baten	3.067				

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat willen we bereiken?

In Twente zijn veel kansen voor economische groei. De bestaande bedrijven, beschikbare plekken voor nieuwe bedrijven, voorzieningen, de technische universiteit en de arbeidsmarkt vormen hiervoor een goede basis. Helaas is er, ondanks al die mogelijkheden voor bedrijven,

een werkloosheid van 18,5% (NWW) in Enschede. Wij komen daarom op korte termijn met nieuwe plannen die meer werkgelegenheid voor minder hoog opgeleiden moeten opleveren.

De belangrijkste prioriteiten voor de komende jaren zijn:

1. werkgever op kop: dit principe blijft ook komende jaren leidend. Ondernemers zijn belangrijk voor economische groei. Zonder economie geen werk.
2. acquisitie: het aantrekken van nieuwe bedrijven en het faciliteren van groei van bedrijven.
3. uitstroom uit de bijstand: vermindering van het aantal mensen in de bijstand.

De belangrijkste woorden in onze strategie zijn 'bereikbaarheid', 'beschikbaarheid' en 'bekendheid'. We willen ondernemers zo goed mogelijk ondersteunen zodat ondernemen in Enschede nog aantrekkelijker wordt. Daarom gaan we waar mogelijk en nodig regels afschaffen, zorgen we voor bouwkavels die passen bij de bedrijven die ze zoeken en bieden we hen geschikt personeel.

Onze inzet vindt plaats in alle gebieden in Enschede, met prioriteit bij de binnenstad, Kennispark en het luchthavengebied.

We gaan ons regionaal en landelijk inzetten om zo veel mogelijk investeringen die de provinciale- en rijksoverheid in Twente gaat doen, te laten uitvoeren door Twentse bedrijven en hun medewerkers. Bijvoorbeeld investeringen in natuur (ecologische hoofdzones) en bereikbaarheid (N18). Werk in Twente, voor en door Twente!

Bereikbaar

Samen met Twentse gemeenten, Euregio, provincie, bedrijfsleven en het Rijk willen we dat Enschede de komende jaren nog beter bereikbaar wordt. Zowel over de weg, het water als met de trein. We vinden het belangrijk dat het goed gaat met onze stad. Om dat voor elkaar te krijgen, moet het verbeteren van de bereikbaarheid sneller worden aangepakt dan nu het geval is. We gaan hier nadrukkelijk voor lobbyen.

Beschikbaar

We zorgen er voor dat er genoeg ruimte is voor ondernemers en hun bedrijf. We willen meer werkzoekenden aan het werk krijgen. Daarbij gaan we meer uit van eigen kracht en vaardigheden van de werkzoekende bij het vinden van werk. Als dat nodig is ondersteunen we hem of haar (tijdelijk) op maat. Een goede opleiding is erg belangrijk bij het vinden van werk. In Enschede wonen meer mensen met een lage opleiding dan op andere plekken in Nederland. Dat probleem willen we stevig aanpakken. Daarom investeren we als gemeente flink in het vroegtijdig opsporen en bestrijden van achterstanden. We belonen initiatieven van partners gericht op innovatie van het onderwijs en een kwalitatief nog beter onderwijsaanbod. En we steunen initiatieven die de aansluiting van het onderwijs op de (regionale) arbeidsmarkt verbeteren.

Bekend

In Nederland en het buitenland weten niet genoeg mensen wat de mogelijkheden zijn van Enschede en Twente. Daar moeten we meer over vertellen. We vinden het vooral belangrijk dat er in de binnenstad, op Kennispark en in het luchthavengebied banen bij komen. Een bruisende binnenstad is van groot belang voor de inwoners van de stad maar ook voor de uitstraling die we in de regio (inclusief het Duitse achterland), Nederland en het buitenland willen hebben.

Wat gaan we er voor doen?

Doelstelling A: Economische groei in Enschede en Twente (meer bedrijven en groei van bedrijven)

Thema 1 en 2: versterken (internationaal) ondernemersklimaat & brancheaanpak en acquisitie

Versterken (internationaal) ondernemersklimaat

Een sterke economische regio is de basis voor een sterk economisch Enschede. Innovatie, arbeidsmarkt en economisch beleid worden regionaal opgepakt en afgestemd. Op lokaal niveau zorgen we voor voldoende ruimte voor ondernemen, voor passend personeel en een goede digitale en fysieke bereikbaarheid. In dit kader zorgen we voor toekomstbestendige werklocaties: bedrijventerreinen, winkellocaties en kantoorlocaties. We zoeken met onze partners naar manieren om flexibeler in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

De bekendheid van Enschede/Twente als de regio met een prima vestigingsklimaat moet worden vergroot. We zullen bedrijven buiten Twente nadrukkelijk gaan attenderen op de kansen die Enschede en Twente te bieden hebben. Dat doen we zo veel mogelijk op Twentse schaal.

We zetten onze vier internationale allianties in en focussen hierbij in de Euregio en MONT (Münster, Osnabrück en Netwerkstad Twente) op de arbeidsmarktkansen en innovatie, in China op de exportmogelijkheden voor Twente, in Silicon Valley op de kansen voor de HTSM en in Europa op het verwerven van middelen. Hiernaast zetten we samen met partners in op het verbeteren van vestigingsvoorwaarden voor nieuwe internationale bedrijven zoals een full-service expat center (met het WTC Twente), goed internationaal onderwijs en een internationale uitstraling van de stad.

Resultaten in 2015:

- knelpunten in het vestigingsklimaat benoemen en aanpakken (waar mogelijk/passend in regionaal verband).
- versterken van de regionale samenwerking op het gebied van economische zaken.
- invoeren specifieke focus bij de inzet van onze internationale allianties.

Brancheaanpak en acquisitie

De focus komt op het aantrekken van nieuwe bedrijven en het faciliteren van groei van bedrijven. Accountmanagers werken samen met de partners (ondernemers, onderwijs, onderzoek en overheid) in een branchegewijze aanpak die aansluit op de arbeidsmarktaanpak van het Werkplein Twente. We kennen de trends en ontwikkelingen, kansen voor Twente, verwachtingen m.b.t. werkgelegenheid, etc. We intensiveren onze inzet op de kansrijke branches. Dit doen we zoveel mogelijk op Twentse schaal.

Resultaten in 2015:

- het in regionaal verband oppakken van acquisitieleads van de Twente Board, Kennispark en Port of Twente.
- acquisitie op sectorniveau. Er wordt per branche een acquisitie top vijf bepaald. Per bedrijf wordt bekeken hoe de acquisitie het beste vorm kan krijgen en met wie.

Thema 3: versterken groene groei

Groene groei betekent dat de economie toeneemt zonder dat dit nadelig is voor klimaat, water, bodem, grondstoffen en biodiversiteit. Duurzame innovaties kunnen geld en werkgelegenheid opleveren en dragen bij aan het innovatieve en ondernemende karakter van

Enschede en Twente. Daar waar de gemeente invloed heeft en waar het is toegestaan, wordt dit gestimuleerd. Dit doen we via aandeelhouderschappen, aanbesteden, inkopen, regelgeving en vergunningen. Door in ons inkoopproces aandacht te hebben voor duurzaamheid, innovatie en regionale ondernemers sturen wij op het versterken van onze regionale economie.

Resultaten in 2015:

- in 2015 zetten wij vooral in op uitvoering van de landelijke Green deal 'Smart Energy Cities'. Onderdeel hiervan is de pilot op het gebied van smartgrids in de Bothoven.
- daarnaast kan energiebesparing het bedrijfsleven een duurzame impuls geven. We gaan we met hen in overleg om tot afspraken in de vorm van bijvoorbeeld een convenant te komen, als onderdeel van het Actieplan Duurzaamheid (zie Duurzame Leefomgeving).

Thema 4: faciliteren kansrijke economische projecten

Resultaten in 2015:

- *Kennispark*: we gaan ons inzetten om het midden- en kleinbedrijf beter te verbinden met het onderwijs en onderzoek (UT, Saxion en Kennispark). Op fysiek vlak willen we samen met de Provincie inzetten op realisatie van fase 2 van het masterplan Kennispark. Met deze middelen willen we de transformatie inzetten van een modern gemengde werklocatie naar een innovatie campusomgeving met internationale allure. We willen de kwaliteit van de openbare ruimte in het gebied verhogen, een innovatiepad aanleggen en een parkeergarage. Doel is om het vestigingsklimaat in het gebied dusdanig te maken dat de ondernemers verleid worden om daarna zelf het parkmanagement op te pakken.
- *Herstructurering Havengebied*: in de eerste helft van 2015 wordt het project afgerond. Per 2015 gaan we starten met een gezamenlijk havenbeheer Twentekanalen. Een havenmanager gaat het havenbeheer uitvoeren en verder uitwerken samen met de partners vanuit overheden en bedrijfsleven.
- *XL Businesspark*: de kade zal in naar verwachting in 2015 in gebruik worden genomen, onder andere door Eurol en de Combi Terminal Twente. Acquisitie blijft het grootste speerpunt in de uitvoering.
- *Luchthaven*: in 2015 zal worden ingezet op uitwerking van de aanbevelingen van de commissie onder leiding van de heer Wientjes. We gaan de bestemmingsplantechnische mogelijkheden verkennen voor nieuwe ontwikkelingen op het terrein.
- *Usseler Es*: dit project is tot 2018 stilgelegd in verband met de uitkomsten van de regionale bedrijventerreinvisie.

Thema 5: bereikbaarheid (fysiek en digitaal)

Fysieke bereikbaarheid

We gaan lobbyen voor projecten die de (inter)nationale en regionale bereikbaarheid over weg en spoor verbeteren. We gaan door met de uitvoering van het beleid en de voorgestelde investeringen in fietsmaatregelen. Meer mensen op de fiets betekent ook minder autoverkeer en daarmee een betere bereikbaarheid met de auto. Naast dit beleid zetten we in op nieuwe technologie en campagnes om bestaande infrastructuur beter te gebruiken. Ook is op een aantal plekken nieuwe infrastructuur nodig, voor zover de aanwezige financiële middelen toereikend zijn. We vinden dat vanuit economisch perspectief het Kennispark ook vanuit Noord goed bereikbaar moet zijn en streven daarvoor naar een breed gedragen plan.

Resultaten in 2015:

- startaanleg van het laatste deel van HOV (tussen Goolkatenweg en Uranusstraat).
- afronden van de verbreding van de Auke Vleerstraat.
- lobby op een verbreding van de verbinding naar Münster (RW35-B54) en een betere verbinding per trein richting Randstad. Voor de realisatie van projecten zijn we sterk afhankelijk van subsidies van Rijk, provincie en Regio Twente.

Digitale bereikbaarheid

We stimuleren de digitale bereikbaarheid in de vorm van een verdere uitrol van wifi in de binnenstad en breedband in het buitengebied door waar nodig diverse partijen bij elkaar te brengen.

Doelstelling B: een groter deel van de potentiële beroepsbevolking is aan het werk

Thema 6: vergroten zelfredzaamheid bij het vinden van werk binnen en buiten Enschede

Vergroten zelfredzaamheid

De bemiddeling naar werk van onze werkzoekenden willen we verbeteren en efficiënter maken.

Resultaten in 2015:

- we geven marktpartijen, zoals uitzendbureaus, inzicht in het bemiddelbare deel van ons werkzoekendenbestand en onderzoeken op welke wijze marktpartijen betrokken kunnen of moeten zijn bij de bemiddeling van werkzoekenden.
- we gaan de werkzoekenden nog meer digitaal ondersteunen. Daarbij zal meer uitgegaan worden van hun eigen kracht en vaardigheden bij het vinden van werk.
- we stappen over op de CBS registratie voor het bepalen van het werkloosheidspercentage.

Participatiewet

De participatiewet gaat in per 1 januari 2015. Deze wet vervangt de huidige regelingen voor de Wet werk en arbeidsondersteuning jong gehandicapten (Wajong), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de Wet werk en bijstand (Wwb). De wet verlangt samenwerking in de arbeidsmarktregio Twente. Dit biedt kansen voor het creëren van werk binnen en buiten de gemeentegrenzen. Zelfredzaamheid van werkzoekenden staat voorop, maar waar nodig vindt ondersteuning plaats. De komst van de Participatiewet betreft een complexe operatie met de nodige integrale aspecten (regionaal en lokaal). Op diverse thema's is er keuzeruimte.

De invoering van de Participatiewet betekent onder andere dat vanaf 2015 er geen nieuwe instroom in het kader van de WSW meer mogelijk is. Daarmee zal via natuurlijk verloop de komende tientallen jaren de WSW worden afgebouwd. De zittende groep werknemers behoudt de rechten die ze onder de oude WSW hadden.

Resultaten 2015:

- werken vanuit één regionale werkgeversbenadering en garantiebanen creëren voor werkzoekenden die niet in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen. Daarbij is sprake van een gezamenlijk regionaal aanbod van werkgerichte arbeidsmarktinstrumenten.

- een regionaal werkbedrijf. Het betreft een netwerkorganisatie waar in ieder geval de werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties, UWV en gemeenten in samenwerken.
- uitvoering van de Enschedese arbeidsmarktaanpak (EAA) 2015 en de bijbehorende verordeningen. Onderdelen van de EAA zijn: het in te zetten instrumentarium in het kader van de Participatiewet, de te hanteren loonwaardesystematiek, de invulling van het nieuw beschut werk en de wijze van invulling van de tegenprestatie en de inzet van middelen.

Algemene bijstand levensonderhoud

In het kader van de Meerjarig Aanvullende Uitkering (MAU) geven wij uitvoering aan de in het Ontwikkelplan MAU opgenomen maatregelen teneinde het tekort op de uitgaven voor algemene bijstand levensonderhoud te reduceren. Deze maatregelen zijn toegespitst op instroombeperking en uitstroombevordering van de bijstand en op handhaving. Naar aanleiding van de in september 2014 uitgebrachte verantwoordingsrapportage MAU worden aanvullende maatregelen voorbereid die in 2015 hun beslag krijgen.

Resultaat in 2015:

- minder mensen die afhankelijk zijn van een uitkering en daarmee een reductie van de uitgaven van algemene bijstand voor levensonderhoud.
- een pakket met maatregelen dat aanvullend is op het eerdere Ontwikkelplan MAU.

Thema 7: investeren in werkgelegenheid

De commissie Draijer schrijft in haar rapport "Versterken economische kracht van Twente" dat een van de belangrijkste problemen voor Twente de grote werkloosheid onder minder hoog opgeleiden is. Een van de adviezen is om samen met bedrijfsleven en andere overheden maatregelen te nemen die zorgen voor banen voor de minder hoog opgeleiden. De Twente Board heeft dit als opdracht op zich genomen.

Resultaten in 2015:

- wij zullen met regionale collega's follow up geven aan de leads die de Twente Board krijgt.
- regiobreed zetten we een gezamenlijk lobbytraject op om met een eenduidig verhaal richting Provincie, Rijk en Europa te kunnen acteren.
- we zetten in op de kansen op de arbeidsmarkt die buiten Enschede en Twente liggen. Daarbij kijken we ook naar de mogelijkheden die Duitsland en de ons omliggende regio's bieden. We gaan in Duitsland actief op zoek naar werk en leerwerkplekken voor onze werkzoekenden.
- we verwachten van onze werkzoekenden dat zij de beschikbare banen accepteren.

Doelstelling C: Meer jongeren met een opleiding die aansluit bij de arbeidsmarkt

Thema 8 Onderwijs en talentontwikkeling

In het najaar 2014 formuleren we samen met de onderwijspartners een nieuwe Lokale Educatieve Agenda (LEA). Hierin benoemen we de belangrijkste gezamenlijke doelen voor de komende vier jaar, en bundelen we krachten en middelen om die te realiseren. Met als hoofddoel om meer jongeren een opleiding te laten afronden die aansluit bij de arbeidsmarkt. Ook nog in 2014 zullen we de vervoersvergoeding aan leerlingen in het voortgezet onderwijs

aanpassen naar aanleiding van de wetgeving Passend Onderwijs. Wij komen daartoe met een voorstel aan de Raad tot wijziging van de verordening Leerlingenvervoer.

In de jaren 2015-2018 werken we voorts aan meer samenhang tussen jeugdzorg, onderwijs en arbeidsmarkt, zoals genoemd bij Sociale Duurzaamheid, thema 3.

Resultaten in 2015:

- we gaan verder met het verhogen van de kwaliteit van de Vroeg- en Voorschoolse Educatie (VVE) in Enschede. Als de voor dit doel beschikbare middelen ook na 2015 beschikbaar blijven, maken we daarover nieuwe afspraken met het Rijk en de stedelijke partners binnen de 30 Integrale Kindcentra (IKC's)
- we gaan de innovatiekracht en de kwaliteit van het onderwijs vergroten, door initiatieven van scholen op dit punt te belonen. Hiervoor zetten we de middelen voor Brede Talentontwikkeling in.
- de verordening Leerlingenvervoer wordt, direct na afloop van het schooljaar 2014-2015, geëvalueerd, zoals afgesproken met de raad bij de vaststelling ervan. Daarbij betrekken we ook de aanpassing van de kilometergrens.

Indicatoren

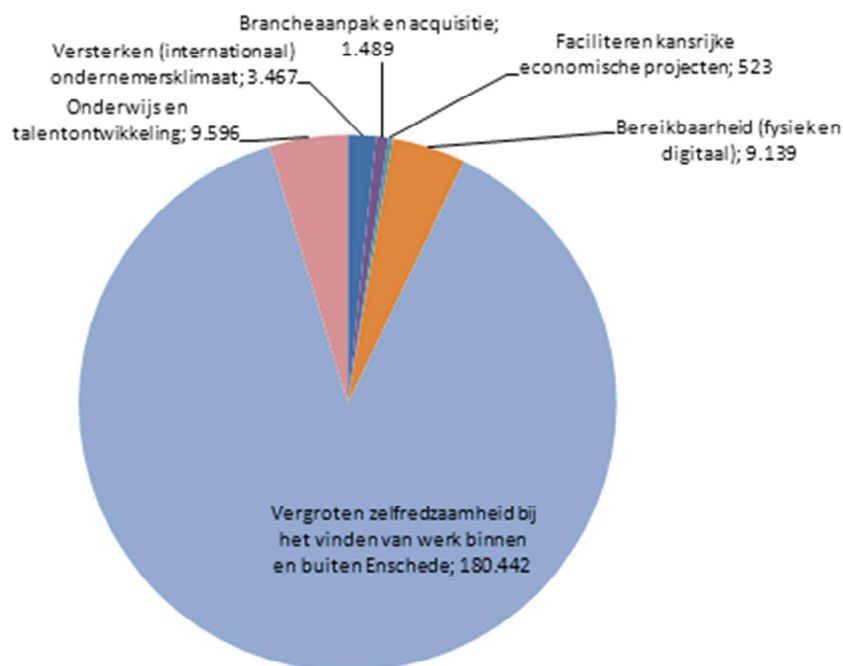
Effectindicatoren	Score 2013	Streven 2014	Streven 2015	Streven 2018
Doelstelling A :				
1. Banenindex (aantal arbeidsplaatsen Enschede en Twente) (prognose: 0% groei in 2015, vanaf 2016 0,3% groei per jaar)	Enschede: 80.890 Twente: 287.100	Enschede 80.324 Twente: 285.090	Enschede:80.324 Twente:285.090	Enschede:81.049 Twente:287.663
2. Bruto Binnenlands Product Twente per inwoner	29.942 *	30.182	30.484	31.876
3. Waardering dienstverlening Ondernemersloket	8,5	minimaal 8	minimaal 8	minimaal 8
4. Bereikbaarheid Enschede West en centrum	100	100	100	100
5. energieverbruik bedrijfsleven (mutatie)	PM	PM	PM	PM
6. groene groei (nog te ontwikkelen in overleg met bedrijfsleven)	PM	PM	PM	PM
Doelstelling B:				
7. Participatie index (netto participatiegraad)	58%	58%	58%	60%
8. Aantal NWW en WWB'ers (peildatum augustus)	NWW: 11.833 WWB: 6232	NWW 12.585 WWB: 6737	NWW: niveau NL WWB: niveau NL	NWW: niveau NL WWB: niveau NL
Doelstelling C:				
9. <u>Onderwijsindex</u> , bestaat uit: - Verdeling van leerlingen over niveaus VO, volgens advies PO - Beroepsbevolking met	PrO 3%, vmbo: 53%, havo-vwo 44%	PrO 3%, vmbo 53%, havo-vwo 44%	PrO 3%, vmbo 53%, havo-vwo 44%	PrO 3%, vmbo 53%, havo-vwo 44%

Effectindicatoren	Score 2013	Streven 2014	Streven 2015	Streven 2018
opleidingsniveau MBO-2 en hoger	76%	76%	76%	77%
- Percentage VO-leerlingen met een technisch profiel (3e en 4e leerjaar)	vmbo 49%, havo 47%, vwo 71%	vmbo >45%, havo >45%, vwo >60%	vmbo >45%, havo >45%, vwo >60%	vmbo >45%, havo >45%, vwo >60%
- Percentage afgestudeerden MBO, HBO, UT met een technische studie	ROC 23%, Saxion 26%, UT 47%	ROC 25%, Saxion 27%, UT 48%	ROC 26%, Saxion 28%, UT 49%	ROC 30%, Saxion 30%, UT 50%

* =schatting (prognose 2014-2018: economische groei, CPB)

Wat mag het kosten?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven. Daar waar bij een thema geen middelen zijn weergegeven, zijn deze opgenomen onder een ander budget.

bedragen x1.000 euro

Versterken economie Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2014	Begroting 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018
Lasten	209.326	204.655	196.254	194.684	193.623
Baten	175.904	117.466	114.518	114.506	114.506
Saldo van baten en lasten	33.423	87.189	81.736	80.178	79.117
Storting Reserves	2.941	1.885	1.835	1.849	1.228
Onttrekking reserves	5.048	5.882	2.711	2.357	2.207
Resultaat	31.316	83.192	80.860	79.669	78.137

Toelichting

De belangrijkste verschuiving betreft de opname van het Participatiebudget en de middelen voor de Sociale Werkvoorziening in de integratie-uitkering sociaal domein. Daarmee maakt ongeveer 50 miljoen euro deel uit van de algemene middelen uit het Gemeentefonds. Het bedrag bij de baten daalt met hetzelfde bedrag.

Bij de algemene bijstand geeft bij de lasten voor 2015 nog een stijging te zien. We gaan daarbij uit dat het tekort op het rijksbudget wordt aangevuld door de Meerjarige Aanvullende Uitkering (MAU). De ramingen voor 2015 en de jaren daarna zijn nog gebaseerd op het huidige verdeelmodel voor de BUIG. Vanaf 2015 treedt een nieuw verdeelmodel in werking. De meerjarige effecten van dit model zijn nog niet bekend. Tenslotte dalen de lasten voor Arbeidsmarktparticipatie omdat er minder budget beschikbaar als gevolg van rijksbezuinigingen. Voor een uitgebreidere toelichting wordt verwezen naar de financiële bijlage 6.4.

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Patrick Welman, Eelco Eerenberg, Hans van Agteren
Programmadirecteur	Richard Kokhuis

3.3 Duurzame leefomgeving

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat mag het kosten		
Behouden en versterken van de dynamische en vitale stad	-->	Stedelijke ontwikkeling	-->	Ruimtelijke ontwikkeling	--> Lasten 3.281
					--> Baten 269
				Bestemmingsplannen	--> Lasten 1.147
					--> Baten 0
				Grondbedrijf	--> Lasten 40.962
					--> Baten 40.893
Stimuleren van de bruisende stad	-->	Beleving in de (binnen)stad	-->	Cultuur	--> Lasten 18.429
					--> Baten 17
				Evenementen en citymarketing	--> Lasten 2.825
					--> Baten 0
Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan	-->	Binnenstad (centrum)	-->	Stadsdeelsgewijs werken	--> Lasten 3.970
					--> Baten 311
				Openbare orde en veiligheid	--> Lasten 14.805
					--> Baten 1.751
				Stadsdeelsgewijs werken aan duurzame initiatieven (Weconomy)	
				Wettelijke taken en deregulering	--> Lasten 3.669
					--> Baten 2.872
Handhaving	--> Lasten 1.628				

				bouwwerken en bedrijven	-->	Baten	151
				Handhaving openbare ruimte	-->	Lasten	1.352
					-->	Baten	799
				Parkeerbeheer	-->	Lasten	8.843
					-->	Baten	9.195
				Begraafplaatsen	-->	Lasten	1.151
					-->	Baten	459
				Beheer wegen	-->	Lasten	8.744
					-->	Baten	494
				Gladheidsbestrijding	-->	Lasten	734
					-->	Baten	0
				Havens en markten	-->	Lasten	776
					-->	Baten	667
				Openbare verlichting	-->	Lasten	1.677
					-->	Baten	0
				Stadsdeelbeheer	-->	Lasten	12.724
					-->	Baten	1.396
				Beleid leefomgeving	-->	Lasten	1.310
					-->	Baten	929
				Riolering	-->	Lasten	12.332
					-->	Baten	12.000
					-->	Lasten	80
					-->	Baten	0
Stimuleren van een duurzame leefomgeving	-->	Duurzame energievoorziening	-->	Duurzaamheid	-->	Lasten	19.688
		Afvalstoffen: afvalloos Twente		Afvalstoffen	-->	Baten	19.139

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat willen we bereiken?

Stedelijke ontwikkeling

Wij hebben de ambitie om de grootstedelijke kwaliteit van Enschede verder te versterken. We kiezen er met nadruk voor onze energie en ambtelijk capaciteit in te zetten op het binnensingelgebied, de invalswegen van de stad, het Kennispark en de herontwikkeling van de voormalige vliegbasis. Dat betekent ook dat er in andere delen van onze gemeente veel minder ambtelijke bemoeienis zal zijn.

Duurzame leefomgeving: ruimte voor bewoners en partners

Een duurzame leefomgeving organiseren we samen, samen met inwoners, samen met ondernemers, met instellingen en investeerders. De focus van onze aanpak ligt daarbij dicht bij de inwoners. Via stadsdelen, wijken en straten, met overheidsparticipatie als leidend principe. We stimuleren en verbinden mensen bij voorkeur door ons aan te sluiten bij de gesprekken in de wijk, fysiek en via de digitale kanalen. Samen met bewoners, ondernemers en partners stellen we gebiedsagenda's op en werken we aan oplossingen en plannen op maat. Dit verhoogt betrokkenheid en sociale cohesie én zorgt voor duurzame oplossingen. Op deze manier zorgen we ervoor dat Enschede ook in 2018 nog een aantrekkelijke stad is om te wonen, werken en te verblijven.

Meer zeggenschap over de eigen leefomgeving

We redeneren meer vanuit de stadsdelen. Gebiedsagenda's worden leidend voor de inzet in een wijk. De rol van de stadsdeelwethouder, -commissie, -manager en de wijkteamleider wordt versterkt. En we gaan werken met wijkbegrotingen. Daar beginnen we in 2015 mee. Wijkbudgetten en wijkbeheerplannen zijn belangrijk instrumenten voor meer zeggenschap van bewoners over hun directe omgeving. We geven meer zeggenschap over, maar vragen ook meer inzet op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. We leveren maatwerk, passend bij de specifieke situatie van wijk of buurt.

Een veilige stad

Veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheidsinstanties, (zorg)instellingen, bewoners en bedrijven. Vaker dan in het verleden vragen we van onze partners om zelf ook verantwoordelijkheid te nemen. De ambitie van Enschede is en blijft: een veilige gemeente om te wonen, werken en recreëren. Veiligheid vormt een integraal onderdeel in alle programma's. Daarom willen we de processen (nog) beter op elkaar aan laten sluiten, voorkomen is beter dan genezen. Het uitgangspunt daarbij is dat we veiligheidsvraagstukken voortvarend en adequaat oppakken.

Duurzame, toekomstbestendige stad

Samen met inwoners, bedrijven en instellingen ontwikkelen we in de stadsdelen het Actieplan Duurzaamheid. Als overheid scheppen we de voorwaarden en ontwikkelen we maatregelen om duurzaam gedrag te stimuleren. We zoeken daarbij verbindingen op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Regionaal bijvoorbeeld in het terugdringen van het restafval op weg naar een 'afvalloos Twente'. Onderdeel hiervan is "de vervuiler betaalt". Lokaal zetten we sterk in op de verduurzaming van woonwijken in samenwerking met de corporaties. In het verlengde ligt de opgave om energieopwekking via duurzame energiebronnen verder te stimuleren. Concrete acties nemen we op in de gebiedsagenda's voor de stadsdelen.

Voor de economische ontwikkeling van de stad is versterking van het vestigingsklimaat één van de belangrijkste voorwaarden. Bouwen aan een stad waarin je goed kunt wonen, werken, leven of je bedrijf kunt vestigen, is van levensbelang voor de economische vitaliteit van de stad en de hele regio. We maken daarbij keuzes met onze focus op concrete doelen en deelgebieden: de binnensingel, het Kennispark en het voormalige Luchthaventerrein.

Cultuur

Enschede is één van de negen culturele kernpunten in Nederland. Kernpunten hebben door hun culturele aanbod een groeiend belang voor de regionale economische ontwikkeling. Het gaat dan in de eerste plaats om de aantrekkingskracht op bezoekers en hoger opgeleide bewoners. De programmering van de culturele instellingen draagt samen met een divers evenementenprogramma bij aan een bruisende stad. Komende jaren wordt samen met Hengelo – en in het verband van de Netwerkstad – gewerkt aan een gezamenlijk Twents aanbod van onder meer podiumkunst. In de tweede plaats draagt cultuur, waaronder via cultuureducatie, bij aan "creatieve" talentontwikkeling: eveneens een wezenlijk economisch belang in Enschede. Tot slot draagt de citymarketing – waar mogelijk in samenwerking met regionale partners – bij aan de bekendheid van Enschede als Kennisstad, Muziekstad en Winkelstad.

Wat gaan we er voor doen?

Doelstelling A: Samen met partners behouden en versterken van de 'dynamische en vitale' stad

Thema 1 Stedelijke ontwikkeling

We maken voor alle ruimtelijke thema's programmeringsafspraken in de regio, samen met de

provincie. Wij gaan samen met bewoners en de partners de grote uitdaging aan om de bestaande woningvoorraad te verduurzamen (en woonlasten beheersbaar te houden) en levensloopbestendig te maken. Wij maken daarover jaarlijks afspraken met de corporaties. Wij ontwikkelen arrangementen om bewoners te verleiden zelf te investeren. Ook ronden wij gezamenlijk de herstructureringsopgaven af.

Wij leveren meer maatwerk op nieuwe initiatieven door partners en particulieren die bijdragen aan onze doelen voor werk, duurzaamheid (o.a. energieopwekking), het binnensingelgebied en de invalswegen (Enschede 2030) en de ruimtelijke kwaliteit in de stad. Om nieuwe ontwikkelingen door partners in de stad mogelijk te maken gaan wij minder en globaler ruimtelijk beleid maken en op sommige plekken meer specifiek gebiedsgericht beleid. Wij maken gebruik van de mogelijkheden van (nieuwe) juridische instrumenten om partners meer ruimte en mogelijkheden te geven. We zoeken eerder het gesprek met bewoners, ondernemers en partners over nieuw op te stellen bestemmingsplannen.

Verder gaan wij projecten temporiseren en stoppen als deze niet meer bijdragen aan onze doelen. Hiermee creëren we naast programmatische ruimte voor de belangrijkste plekken in de stad ook een reductie van risico's daar waar het onze eigen grondexploitaties betreft. We doen dit samen met de regio en de provincie. Wij moeten in elk stadsdeel keuzes maken op welke plaatsen wij nog zelf fysieke ingrepen doen. Bij de afweging kijken we waar we aan kunnen sluiten bij investeringen door partners en de regionale doelstellingen zoals vastgelegd in de Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente (OANT).

We kiezen voor een heldere bestuurlijke verantwoordelijkheid bij ruimtelijke projecten. In de kaderstellende beginfase is de functionele wethouder aan zet. In de uitvoerende fase is de stadsdeelwethouder verantwoordelijk. Indien nodig maken we hierop een uitzondering.

Resultaten in 2015:

- Actualisatie van de Stedelijke Koers (programmering en strategie).
- Voorstellen voor het verkleinen van de risico's en de omvang van grondportefeuille voor projecten die niet bijdragen aan de doelen.
- Adequate stedelijke instrumenten voor het begeleiden van initiatieven (waaronder een niet project gefinancierde projectorganisatie).
- Eén verkooporganisatie voor grond en vastgoed met een gezamenlijke verkoopstrategie.
- Opschonen van bestaand ruimtelijk beleid; minder en globaler, wat leidt tot minder en globalere bestemmingsplannen.
- Nieuwe omgevingsvisie voor het binnensingelgebied.
- Afspraken voor vier jaar met de corporaties over de (ver)bouw, verduurzaming en verkoop van huurwoningen in de vijf stadsdelen.
- Bestemmingsplanproces wijzigen door iedere bestemmingsplanprocedure te beginnen met de participatie van inwoners, ondernemers en partners. Per plan kan de vorm van participatie verschillen.

Doelstelling B: Stimuleren van de bruisende stad

Thema 2 Beleving in de (binnen)stad

Het belang van cultuur in Enschede is groot: culturele voorzieningen dragen bij aan een bruisende binnenstad, zijn een vestigingsfactor voor bewoners en hebben aantrekkingskracht op bezoekers (Cultuurkaart Enschede, 2012). Daarnaast behoren creativiteit en innovatie in

de huidige economie tot de belangrijkste productiefactoren. We gaan daarom cultuur en creativiteit meer met andere beleidsterreinen verbinden, met name gericht op talentontwikkeling. Het gaat onder meer om onderwijs (van primair onderwijs tot Universiteit Twente), (jeugd)zorg en (cultuur)participatie. Inzet is verder om binnen Netwerkstad Twente tot een samenhangend cultuuraanbod te komen en tegelijk de subsidieafhankelijkheid van cultuurpartners te verminderen.

Voor de terugloop van budgetten in het culturele domein die tot 2018 oplopen naar rond de 1,5 miljoen euro, is een ingreep in de huidige culturele basisinfrastructuur noodzakelijk.

Resultaten in 2015:

- Regionale afstemming van het bovenlokale cultuuraanbod en de marketing daarvan. Te beginnen met het uitwerken van samenwerking tussen cultuurinstellingen in Hengelo en Enschede.
- Invoeren van "Cultuureducatie met Kwaliteit" in het primair onderwijs.
- Actualiseren van het Cultuurplan Enschede, Culturele hotspot van het Oosten. De actualisatie geeft richting aan de bezuinigingen van 1,5 miljoen euro die neer zal slaan in de Programmabegroting 2016-2019.

Voor citymarketing en evenementen staan alle acties in het teken van het merk van de stad: "Enschede, Stad van Nu". Hoofddoelen zijn gericht op het versterken van de economie, waaronder in de binnenstad: aantrekken van meer bezoekers, herhalingsbezoek, meerdaags verblijf en bestedingen.

Het evenementenbeleid spitst zich toe op een gevarieerd evenementenaanbod dat voortdurend bijdraagt aan de aantrekkingskracht van de bruisende stad; inzet is dat enkele evenementen uitgroeien naar een landelijk bereik. Het acquireren van landelijk bekende inkoopevents maakt onderdeel uit van deze strategie, evenals regionale samenwerking tussen de marketingbureaus in de Netwerkstad. Ook wordt ingezet op verduurzaming van de evenementen. Het evenementenbudget van nu nog rond 760.000 euro levert jaarlijks aan economische spin-off: 4 miljoen euro aan bestedingen in horeca, winkels en parkeren, 5 miljoen euro aan indirecte bestedingen door toeleveranciers, 40 fte werkgelegenheid op jaarbasis, 2500 vrijwilligers en enkele miljoenen euro's aan mediawaarde.

In het domein van citymarketing, evenementen en toerisme moet tot en met 2017 nog een bezuinigingstaakstelling van 440.000 euro worden ingevuld.

Resultaten in 2015:

- Samenhangende aanpak van citymarketing, toerisme, recreatie en evenementen.
- Verdere verduurzaming van de Enschedese evenementen.

Thema 3 Binnenstad (centrum)

De binnenstad ontwikkelt zich steeds verder tot het bruisende centrum van Twente. Door nieuwe impulsen in de kwaliteit van de historische stadskern zelf, door ontwikkelingen rondom de binnenstad en langs de grote invalswegen, zoals de Zuiderval en de Haaksbergerstraat, krijgt het centrum steeds meer de grootstedelijke uitstraling die we al geruime tijd nastreven. Dat is niet alleen goed voor het positieve imago van de stad, maar ook voor het scheppen van extra banen. Daarom gaan we door met het Actieprogramma Binnenstad en met het steunen van onze partners bij het realiseren van kleinschalige projecten in het centrum.

We kiezen daarbij voor de volgende speerpunten.

Duurzaamheidsimpuls:

We gaan het centrum verduurzamen met CO2 reductie en waterbeheersing als prominente uitdagingen, te beginnen in De Heurne en de wijk de Bothoven.

Meer banen:

We scheppen extra werkgelegenheid door te investeren in de kwaliteit en aantrekkelijkheid van de binnenstad en door toe te werken naar een zodanige spannende mix aan functies dat er meer bezoekers naar ons centrum komen, die zorgen voor meer omzet in de winkels, horeca en culturele voorzieningen.

Compacte binnenstad:

We maken het kernwinkelgebied in de binnenstad compacter zodat we een kwalitatief hoogwaardig "rondje Binnenstad" kunnen blijven aanbieden aan bezoekers om te shoppen, slenteren, verpozen, studeren en chillen. Kortom voor elke leefstijl en leeftijdscategorie wat wils: zo verkopen we onze stad in binnen – en buitenland met Duitsland voorop. En op deze manier verminderen we de leegstand in het kernwinkelgebied.

Hoogwaardige stedenbouwkundige kwaliteit:

Uitbreiding van de stad is niet meer aan de orde. Het gaat nu meer om het vergroten van de kwaliteit. We gaan geleidelijk de open ruimtes in het centrum invullen met diverse functies. We verbeteren de kwaliteit van de openbare ruimte en houden de bereikbaarheid van het centrum op peil ook tijdens piekmomenten. Kwaliteitsverbetering bereiken we ook door het geven van een aantrekkelijker uitstraling aan pleinen, gevels van panden en door het verder uitbreiden van de variatie in winkels en horeca én van culturele evenementen.

Wonen, hartje binnenstad:

Er is en blijft behoefte aan woningen in en rondom de binnenstad, vooral voor kleine huishoudens. Lege plekken in het centrum vullen we geleidelijk op, zoals de gebieden in de Spoorzone.

Extra krachtbronnen:

De kwaliteit en aantrekkelijkheid van de oude kern van de binnenstad voeren we verder op door in de schil rond de kern en langs de grote invalswegen een kwalitatief hoogwaardige mix van grootstedelijke voorzieningen te realiseren. Voorzieningen die op zichzelf al een verrijking voor het centrum betekenen, maar die door hun ligging pal tegen de binnenstad, ook een extra kracht geven aan die binnenstad omdat ze veel publiek trekken. Het gaat hier bijvoorbeeld om het ziekenhuis (MST), de stadscampus van Saxion en de Performance Factory (Polaroid).

Bruisende studentenstad:

Het is voor Enschede van groot belang om talent en kennis aan te blijven trekken en te behouden. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan de lokale economie door hun innovatieve kwaliteiten. Onze strategie richt zich dan ook op het veel sterker profileren van Enschede als een studentenstad met een goed studentenklimaat ook in de (directe nabijheid van de) binnenstad.

Veilige en leefbare wijken:

Het is goed wonen in de wijken dicht bij de binnenstad. Alle centrumvoorzieningen op loopafstand, gezelligheid, reuring en dynamiek. Daartegenover staat de overlast die wijken soms ondervinden van sluipverkeer, parkeerdruk, geluidsoverlast en overlast van dealers, zwervers en verslaafden. We moeten een goede balans vinden tussen de economische vitaliteit van de binnenstad en een goed woon- en leefklimaat in de wijken daaromheen.

Zorg op maat:

We zetten in op het beter benutten van de eigen kracht van de Enschedeër: zelfredzaamheid en samen - redzaamheid. Mensen die het zelf niet kunnen redden, krijgen ondersteuning op maat. Dat geldt bijvoorbeeld voor verslaafden. Het is belangrijk hen goede huisvesting te geven met de voorwaarde dat ze er, naar vermogen, iets voor terug doen voor de buurt waarin ze wonen. In de Laares is daar al goede ervaring mee opgedaan.

Zeggenschap en zelfbestuur:

In de binnenstad is al geruime tijd positieve ervaring opgedaan via het zogenaamde “*binnenstadoverleg*”. Daarin werken alle belanghebbende partners in de binnenstad samen met de gemeente op basis van het Actieprogramma Binnenstad en het Netwerkstad project “Spontane binnensteden”. De private partners hebben daarin een grote mate van zeggenschap en zelfbestuur.

Op vergelijkbare wijze willen we ook in de wijken samenwerkingsvormen opzetten en wijkprogramma's opstellen. Dat moet er toe leiden dat bewoners zich betrokken en verantwoordelijk voelen voor hun wijk of buurt. Vanuit de gemeente ondersteunen en faciliteren wij hen daarbij waar mogelijk. Dit doen wij onder andere bij het besteden van de wijkbudgetten. In enkele wijken willen we experimenteren met verdergaande zeggenschap dan tot nu toe: “de wijkbewoners die de gemeente een opdracht geeft” is een uitdaging.

Resultaten in 2015:

- Verbeteren van gevels en pleinen alsmede enkele nieuwbouwprojecten op basis van het Actieprogramma Binnenstad en Netwerkstad – project “spontane binnensteden”.
- Plan van aanpak verduurzamen centrum.
- Oplevering van het MST met het Koningsplein met de verbinding naar de van Heekgarage.
- Oplevering van het Wilminkplein met het omliggende hotel en woningen.
- Bouw van de Stadscampus.
- Vervolg woningbouw in middengebied Spoorzone, Boddenkamp en Laares.
- Nieuwbouw Schuttersveld.
- Afronden renovatie Vitensterrein.
- Uitvoeren wijkverkeerscirculatieplan Hogeland / Getfert.

Doelstelling C: Burgers wonen in leefbare en veilige wijken en leveren daar een bijdrage aan

Thema 4. Burger- en overheidsparticipatie

We richten ons op het vergroten van betrokkenheid, initiatiefkracht en zeggenschap door open te staan voor bewoners, hen uit te nodigen en ruimte te bieden voor initiatieven. Hierdoor maken we de slag van burger- naar overheidsparticipatie. De gemeente participeert en faciliteert in bewonersinitiatieven. De gebiedsagenda en het overzicht van de wijkuitgaven zijn hiervoor nieuwe instrumenten.

De gebiedsagenda stellen we samen op met alle betrokkenen in de wijk. We leggen vast wat de wijk nodig heeft en wat we samen gaan realiseren. Hierbij krijgen de bewoners meer inzicht in de financieringsstromen in hun wijk. We verwachten dat dit de dialoog met de samenleving aanmoedigt. Dat het ertoe bijdraagt dat bewoners en partners meer gaan meedenken over de besteding van middelen in hun wijk en wat ze zelf kunnen bijdragen om doelen te realiseren. Dit draagt bij aan een betere afstemming tussen verschillende opgaves in de wijk en aan een transparanter openbaar bestuur. Tot slot dragen we daar waar mogelijk het beheer van de openbare ruimte meer over aan bewoners en partners.

Resultaten in 2015:

- Een basismodel stadsdeelgewijs werken om gebiedsgerichte samenwerking voor en met bewoners, wijken en stadsdelen ten behoeve van zelf- en samenredzaamheid te bevorderen (implementatie burgerkracht).
- De ontwikkeling en invoering van de gebiedsagenda's.
- De ontwikkeling en invoering van de wijkbegroting.
- We starten een project, waarbij we het onderhoud van een buurt of wijk zo veel als mogelijk bij bewoners leggen. Dit project moet leiden tot gezamenlijk vastgestelde randvoorwaarden voor succesvol zelfbeheer.
- Overzicht van activiteiten in de wijk maken.
- Het college zal de raad in juli 2015 een voorstel voorleggen voor een hernieuwd beheerssysteem en herziene spelregels voor toekennen van wijkbudgetten, daarbij rekening houdend met:
 - ervaringen met het werken met wijkbudgetten tot nu toe;
 - mogelijkheden creëren voor het meerjarig sparen van gelden voor uitgaven met grotere geldbedragen;
 - het stimuleren en ondersteunen van de beoogde optimale uitnutting van wijkbudgetten en elimineren van prikkels binnen het systeem om budgetten “geforceerd” op te maken om daarmee te voorkomen dat gelden terugvallen naar de (algemene) reserves.

Dit hernieuwde beheerssysteem wijkbudgetten zal binnen stadsdeelmanagement beter worden afgestemd (synergie vergrotend) op het nog op te zetten beheerssysteem voor budget burgerkracht dat per 2016 wordt ingevoerd. Daarmee wordt voor de raad inzichtelijk op welke wijze deze budgetten elkaar versterken en zich van elkaar onderscheiden in de uitvoering en terugkoppeling van de resultaten.

Thema 5: Openbare orde en veiligheid

Veiligheid is één van de (wettelijke) kerntaken van de overheid. Burgers en bedrijven krijgen een steeds grotere eigen verantwoordelijkheid om bij te dragen aan veiligheid. Dit willen we doen in co-creatie met het wijkgericht werken. Niet binnen vaste kaders, maar ingericht naar omgeving, situatie en tijd. Dit geldt voor de afzonderlijke wijken en voor de binnenstad in het bijzonder.

Als gemeente en regiovoerder openbare orde en veiligheid richten wij ons in de komende 4 jaar op de prioriteiten van het Integraal veiligheidsplan 2013-2016 (IVP). In 2016 stellen wij een nieuw IVP op voor de periode 2017-2020.

De focus ligt in 2015 op:

- Het terugdringen van de misdrijven met een hoge impact op slachtoffers ('high impact crimes').
- Het vergroten van het veiligheidsgevoel van (en met) burgers in Enschede.
- Het terugdringen van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit.
- Heroriëntatie (uitvoering) camerabeleid.
- Verdere uitbouw regionale samenwerking en in het verlengde daarvan het Veiligheidshuis Twente.

Ook gaan we ons nadrukkelijk bezighouden met:

- Het bevorderen van de inzet van ondersteunende en vernieuwende middelen voor veiligheid in het publieke domein.

- Het verbeteren van de informatieverwerking, informatievoorziening en monitoring (Big data).
- Het versterken van de ketensamenwerking met veiligheidspartners, burgers en ondernemers en het vergroten van de (interne) uitvoeringskracht.

In de komende vier jaar gaan we ons tenslotte nog nadrukkelijker richten op verdergaande samenwerking met andere steden in de Hague Security Delta (Den Haag, Eindhoven, Tilburg, Twente) en partners voor efficiëntere oplossingen voor behoeften binnen het veiligheidsdomein.

Thema 6. Beheer en onderhoud openbare ruimte

We streven er naar de kwaliteit van de openbare ruimte op een behoorlijk niveau te houden. Als uitgangspunt hanteren we in de hele stad onderhoudsniveau 'basis' en in het stadserf niveau 'hoog'. Samen met bewoners en partners differentiëren we in het beheer en de onderhoudsniveaus. Daarbij blijft het vergroten van de zelfredzaamheid en de samenwerking met onze partners en bewoners belangrijk. Via het wijkbeheerplan maken we samen afgewogen keuzes. Meer zeggenschap en verantwoordelijkheid bij bewoners en partners neerleggen moet leiden tot een "plus" bovenop het basis onderhoudsniveau. Hiernaast continueren we de verschuiving richting risico gestuurd beheer, waarbij we pas gaan vervangen als iets echt niet meer functioneert.

Vanuit de Watervisie en het Gemeentelijk Rioleringsplan pakken we de waterproblematiek aan. Naast grondwateroverlast gaat het hier ook om wateroverlast of juist verdroging als gevolg van klimaatverandering. De uitwerking vindt zoveel mogelijk plaats samen met rioolonderhoud.

Resultaten in 2015:

- We starten met de verkoop van reststroken openbaar groen aan bewoners, naast tijdelijk gebruik van reststroken groen door bewoners en partners.
- Onder voorbehoud van positieve besluitvorming eind 2014 starten we in 2015 in de wijken Pathmos en Stadsveld met de aanleg van het eerste tracé van de Stadsbeek.
- Een nieuw rioleringsplan (GRP) voor de periode 2016-2020.
- In 2015 wordt op basis van de evaluatie over 2014 van onkruidbeheersing op verharding (zonder gebruik te maken van chemische bestrijdingsmiddelen) een nieuwe afweging gemaakt tussen het beeld buiten en de gemaakte kosten.
- Samen met bewoners en partners wordt invulling geven aan de voorbereiding en uitvoering van de noodzakelijke bezuinigingsmaatregelen uit het traject "Veranderen en bezuinigen in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte".

Thema 7: Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (Weconomy)

Steeds meer bewoners starten of ondersteunen lokale initiatieven gericht op energie, stadslandbouw of zorg. Uitgangspunten hierbij zijn menselijke maat, kleinschaligheid en gemeenschappelijkheid. Deze, soms kleine, initiatieven leveren een waardevolle bijdrage aan verandering in de samenleving.

Door ruimte te bieden, bijvoorbeeld op het gebied van regelgeving of vergunningen (zie hiervoor ook het onderstaande thema Wettelijke taken en deregulering) ondersteunen wij dat de samenleving op deze manier zelf vorm en inhoud geeft aan duurzaamheid.

Resultaten in 2015:

- Een nadere uitwerking van het thema, inclusief de meest geschikte rol voor de gemeente, vindt plaats in het nieuw op te stellen Actieplan Duurzaamheid (zie ook thema 9).

Thema 8: Wettelijke taken en deregulering

De regeldruk voor burgers, ondernemers en instellingen wordt waar mogelijk omlaag gebracht. Dit leidt tot een vermindering van de administratieve lasten voor burgers, ondernemers en overheden en tot besparingen bij de gemeente.

Resultaten in 2015:

- Na besluitvorming eind 2014 over het verminderen van de regeldruk bij een eerste tranche van gemeentelijke en autonome vergunningstelsels, wordt in 2015 gestart met de uitvoering.
- We beginnen met het doorlichten van de overige gemeentelijke vergunningstelsels. Hierbij kijken we ook naar welstand, bestemmingsplannen, subsidieregels etc. Dit alles doen wij in een open en transparante discussie met de maatschappij.

Doelstelling D: Stimuleren van een duurzame leefomgeving

Thema 9: Duurzame energievoorziening

Actieplan duurzaamheid

Duurzaamheid is een topprioriteit voor Enschede. Om onze ambities waar te maken, hebben we onze partners en inwoners van de stad hard nodig. Wij stellen daarom samen met hen en de stadsdelen een Actieplan Duurzaamheid op, waarin we samen de uitdagingen voor langere termijn vormgeven en aangaan. Dit actieplan richt zich, naast een reductie van de CO₂ uitstoot, ook op thema's zoals circulaire economie, klimaatadaptatie en groene groei. Om er zeker van te zijn dat we vooruitgang gaan boeken, stellen we een uitvoeringsprogramma op.

Ook stellen we met gemeentelijke partners een lokaal duurzaamheidsconvenant op. Hierin maken we in ieder geval afspraken met het bedrijfsleven over energie (zie ook Versterken Economie). Daar waar wij zelf de beslisser zijn, past een uitvoerende (voorbeeld) rol. Op andere momenten past een coöperatieve, faciliterende en arrangerende rol.

Duurzame energievoorziening

We verbreden onze invulling van het begrip duurzaamheid. Dit neemt niet weg dat 'klimaat en energie' een belangrijk thema blijft. Onderdeel van het Actieplan Duurzaamheid wordt de vermindering van de CO₂-uitstoot en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen (Energievisie 2040). Daarmee geven we uitvoering aan het Nationaal Energieakkoord. Onze inzet:

1. De ambitie om, samen met de corporaties, 40.000 woningen te verduurzamen is prioriteit, gevolgd door de aanpak van overige gebouwen van instellingen en bedrijven. We steunen waar mogelijk nieuwe initiatieven en maatregelen. Bestaande activiteiten, zoals de Reimarkt, blijven we ondersteunen.
2. Stimuleren van de opwekking van duurzame energie. De omslag naar grootschalige duurzame opwekking heeft voor gemeenten grote ruimtelijke consequenties, bijvoorbeeld op het gebied van ondergrondse infrastructuur maar ook op gebied van ruimtelijke inpassing en effect op het (stedelijke) landschap. Waar

mogelijk vereenvoudigen we onze eigen (bouw)regels en verlagen we de leges om initiatieven te ondersteunen.

Duurzame inkoop

De Gemeente Enschede streeft er naar om 100% duurzaam in te kopen. Dat betekent dat we bij de inkoop van werken, leveringen of diensten altijd kijken naar de meest duurzame versies die op de markt worden aangeboden en beoordelen of deze voor ons toepasbaar zijn. In de aanbestedingsstukken en in de te sluiten overeenkomsten worden duurzaamheidscriteria opgenomen om de meest duurzame uitvoering te borgen. Tenslotte monitort de contractmanager tijdens de contractfase de overeengekomen duurzame oplossingen om deze te kunnen borgen in de eigen organisatie en haar werkwijze.

Resultaten in 2015:

- een in gezamenlijkheid met de stad opgesteld Actieplan Duurzaamheid met bijbehorend uitvoeringsprogramma.
- verdere invulling van de gemeentelijke rol, waaronder een makelaarsfunctie rondom kennis over energiebesparing (onder meer voor bedrijven en woningeigenaren), een inventarisatie van de ruimte voor (grootschalige) opwekking van duurzame energie en het ondersteunen van initiatieven van partners door ruimte te scheppen op het gebied van vergunningen, regels en leges.
- Op het terrein van bewustwording van kinderen focussen we de natuur- en milieueducatie op duurzaamheid, zodat kinderen op een verantwoorde manier met energie, grondstoffen en hun (natuurlijke) omgeving omgaan.

Thema 10: Afvalstoffen: afvalloos Twente

De Afvalbeleidsvisie wordt aangescherpt met het oog op een afvalloos Twente (doel: hergebruik van 90% van het huishoudelijk afval en daarnaast maximaal 50 kg. restafval per inwoner per jaar in 2030). Landelijk geldt een doelstelling van 75% scheiding voor 2020. Om dit te bereiken, richten wij ons voor 2018 op een hergebruikpercentage van 60% van het afval, waarbij er nog 175 kg restafval per inwoner resteert. Hiervoor is een trendbreuk ten opzichte van het huidige scheidingspercentage nodig. Daarom introduceren we een prikkel op service en/of een prikkel op prijs ("de vervuiler betaalt").

Resultaten in 2015:

- Doorontwikkeling van de Afvalvisie. Dit bereiden we met Twente Milieu en in regionaal verband voor onder het motto 'beter scheiden loont'.
- Maatregelen gericht op het aanpassen van de inzamelfrequentie van het restafval (met een prikkel op service en/of een prikkel op prijs).
- Maatregelen gericht op optimalisatie van de afvalbrengpunten.

Effectindicatoren	Score 2013	Streven 2014	Streven 2015	Streven 2018
Doelstelling A:				
1. Rapportcijfer voor de waardering voor de groene kwaliteit van het buitengebied (natuur, landschap, water, cultuurhistorie)	7,7	7,5	7,5	7,5
2. Het aantal nieuwe initiatieven dat moet leiden tot ruimtelijke ingrepen	*	*	*	*

Effectindicatoren	Score 2013	Streven 2014	Streven 2015	Streven 2018
3. Indexcijfer voor de stedelijke ruimtelijke kwaliteit (t.o.v. van 2012 op onderdelen woonaantrekkelijkheid, dichtheden, groen en water)	100	100	100	100
Doelstelling B:				
1. Rapportcijfer voor de waardering van aspecten van de binnenstad (horeca, winkels, sfeer, veiligheid, etc.)	7,6	7,3	7,3	7,3
2. Imago: Kennisstad (landelijke ranking) Ondernemende stad (landelijke ranking)	9 9	9 9	9 9	9 9
3. Aantal bezoekers van de grote gesubsidieerde culturele instellingen (Wilminktheater & Muziekcentrum, ATAK, TwentseWelle en Concordia)	263.000	270.000	250.000	225.000
4. Totaal van inkomsten van de grote gesubsidieerde culturele instellingen ten opzichte van de subsidie.	62%	64%	65%	68%
Doelstelling C:				
1. Positie veiligheid van Enschede ten opzichte van de overige twaalf gemeenten met meer dan 150.000 inwoners	top 5	top 5	top 5	top 5
2. Percentage inwoners dat zich weleens onveilig voelt in de eigen buurt	nb	20%	20%	17%
3. Opkomstpercentage waarbij de brandweer na een melding tijdig ter plaatse is.	90%	90%	90%	90%
4. Rapportcijfer voor schouwresultaten "schoon"	stadserf / rest van de stad Hoog / basis	stadserf / rest van de stad Hoog / basis	stadserf / rest van de stad Hoog / basis	stadserf / rest van de stad Hoog / basis
5. Rapportcijfer voor de waardering voor de kwaliteit van het openbaar groen	7,0	6,7	6,7	6,7
6. Naleefgedrag	82%	75%	75%	65%

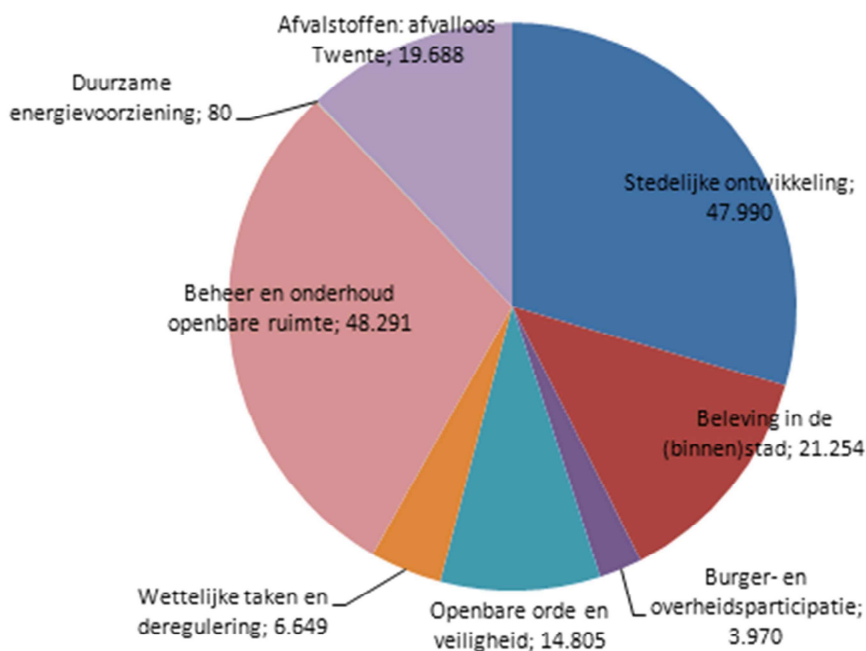
Effectindicatoren	Score 2013	Streven 2014	Streven 2015	Streven 2018
milieugerelateerde handhaving				
7. Stadsdeelgewijs werken aan lokale duurzame initiatieven (Weconomy) <i>Doelstelling is nog in ontwikkeling</i>	PM	PM	PM	PM
Doelstelling D:				
1. Programmaoverstijgende duurzaamheidsambitie** - afname CO ₂ -uitstoot met 30% t.o.v. 1990, (incl. opwekking van 20% duurzame energie)	PM	PM	PM	PM
2. Toename scheidingspercentage restafval	42%	43%	53%	60%
3. Kg's restafval per inwoner/jaar (afname)	251 kg	249 kg	206 kg	175 kg

*) indicator is nog in ontwikkeling.

****)** *Toelichting duurzaamheid: Dit is de huidige ambitie voor de gehele stad (Nota Nieuwe Energie voor Enschede). Op dit moment is de indicator nog niet te bepalen, er is onvoldoende inzichtelijk welke resultaten er in de stad geboekt worden. We gaan de ambitie in 2015 opnieuw vormgegeven via het nieuw te ontwikkelen actieplan duurzaamheid. Nationale en Europese doelstellingen zijn inmiddels bijgesteld en de gemeente gaat zich opnieuw op haar rol oriënteren. Bij het programma 'dienstverlening en financieel beleid' is ook een duurzaamheidsindicator opgenomen: het energieverbruik van de gemeentelijke organisatie. Hierbij zitten we (soms letterlijk) zelf aan de knoppen en zijn de resultaten zichtbaar: we lopen voor op de planning. Dit wordt vooral bereikt middels inkoop van groene stroom en groen gas.*

Wat mag het kosten?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven. Daar waar bij een thema geen middelen zijn weergegeven, zijn deze opgenomen onder een ander budget.

bedragen x1.000 euro

Duurzame leefomgeving Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2014	Begroting 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018
Lasten	205.959	162.726	140.256	138.432	139.468
Baten	132.272	92.031	70.895	70.384	71.842
Saldo van baten en lasten	73.687	70.695	69.361	68.047	67.626
Storing Reserves	9.713	2.232	549	1.544	3.215
Onttrekking reserves	9.806	2.855	1.064	2.792	2.508
Resultaat	73.595	70.072	68.846	66.800	68.333

Toelichting

De verlaging van de lasten en baten in 2015 en verder wordt vooral verklaard door de daling van de budgetten voor het Grondbedrijf en Locatieontwikkeling. Voorts zijn bezuinigingen verwerkt. Voor een uitgebreidere toelichting wordt verwezen naar de financiële bijlage 6.4.

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Hans van Agteren, Eelco Eerenberg, Jeroen Hatenboer, Peter den Oudsten
Programmadirecteuren	Djoerd de Vos-Koelink, Werner Gerritsen

3.4 Dienstverlening en financieel beleid

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat mag het kosten				
Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening	-->	Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening	-->	Publieksdienstverlening	-->	Lasten	5.207
				Publieksdienstverlening	-->	Baten	2.977
		Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening	-->	Gemeentearchief	-->	Lasten	346
					-->	Baten	10
				Verkiezingen	-->	Lasten	282

Doelstelling	Thema's	Producten	Wat mag het kosten				
				--> Baten	0		
			Basisregistratie	--> Lasten	1.144		
				--> Baten	0		
			Bezwaar en beroep	--> Lasten	1.287		
				--> Baten	0		
	Communicatie						
Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding	-->	-->	Algemene inkomsten	--> Lasten	2.922		
				--> Baten	5.654		
			Algemene uitkering	--> Lasten	0		
				--> Baten	341.539		
			Algemene belastingen	--> Lasten	2.299		
				--> Baten	40.466		
			Rente & treasury	--> Lasten	20.779		
				--> Baten	31.585		
				Werking sociaal deelfonds			
			Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren	-->	-->	College van B&W	--> Lasten
--> Baten	0						
Regionale samenwerking	--> Lasten	518					
	--> Baten	0					
Ondersteuning College van B&W en directie	--> Lasten	3.600					
	--> Baten	0					
Raad en commissies	--> Lasten	2.141					
	--> Baten	0					
	Versterken governance						
Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken	-->	-->	Vastgoed	Onderwijsvoorzieningen: onderwijshuisvesting	--> Lasten	17.479	
					--> Baten	949	
				Sport- en wijkaccommodaties	--> Lasten	8.566	
					--> Baten	3.650	
			Vastgoedbedrijf	--> Lasten	10.111		
				--> Baten	6.621		
			Bedrijfsvoering	Stelposten bedrijfsvoering	--> Lasten	102	
					--> Baten	-118	
				Resultaat bedrijfsvoering	--> Lasten	23	
					--> Baten	0	
				Interne dienstverlening	--> Lasten	46.086	
					--> Baten	14.235	
			Regionale dienstverlening	--> Lasten	8.617		
--> Baten	9.536						

Bedragen x 1.000 Euro's

Wat willen we bereiken?

Dienstverlening & financieel beleid: solide, slim, toegankelijk

Dit deel van de begroting gaat in op onze dienstverlening. De manier waarop we met geld omgaan en onze organisatie. Samenwerking en eigen verantwoordelijkheid; toekomstbestendig en digitaal: onze principes krijgen hier vorm.

Dienstverlening; als het kan digitaal

De gemeente levert diensten aan inwoners en bedrijven: van paspoort tot vergunning. We willen de klant snel en goed helpen, én tegen lage kosten. Dat kan in veel gevallen het beste digitaal. Daarom worden onze producten nog gemakkelijker en sneller digitaal verkrijgbaar.

En zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk mensen daar gebruik van maken.

In sommige gevallen is de computer geen optie. Dan zijn we er ook: aan de telefoon, aan de balie of zo nodig thuis. Klik, bel, kom, zo noemen we dat.

Huishoudboekje op orde

Allereerst zullen we het huishoudboekje van de gemeente op orde houden. We willen de financiële buffer versterken zodat we tegenslagen in de toekomst gemakkelijker op kunnen vangen. Dat doen we door bijvoorbeeld risico's terug te dringen en voordelen eerder toe te voegen aan de financiële buffer. Dit mag echter niet leiden tot een verzwaring van de lasten voor de inwoners van onze stad.

Samenwerking: scherpe aansturing

Samen bereiken we meer dan alleen. Enschede heeft een voortrekkersrol in de regio. We werken samen op allerlei gebieden, in diverse samenwerkingsverbanden en organisaties. Dat kan compacter en handiger. Wij zijn kritisch of wij taken zelf uitvoeren. Als anderen het beter kunnen, willen we het niet zelf doen. Daarom besteden we werk uit aan bedrijven en geven we subsidie aan culturele organisaties. Zo realiseren wij zo efficiënt mogelijk onze doelstellingen. Daarbij hoort wel een scherpe aansturing en een duidelijk opdrachtgeverschap. Die rol gaan wij verder professionaliseren. De nieuwe taak op het gebied van de inkoop van zorg hoort hier ook bij.

Organisatie: flexibel en regionaal

De gemeente wil het werk uitvoeren met minder medewerkers. Dat doen we door flexibel te werken: met mensen die breed inzetbaar zijn en blijven leren. Met regionale samenwerking, om te beginnen met enkele gemeenten (IBO) en dan doorgroeiend (Twentebedrijf). En door taken op afstand te zetten (Sportbedrijf, Onderhoud Enschede). Met technologie die overal en altijd meehelpt.

Vastgoed: mag minder

Bij meer focus op kerntaken hoort ook een kritische blik op onze vastgoedportefeuille. Het principe, wat de markt beter en efficiënter kan gaan ook hierop. Aan het eind van deze bestuursperiode is al ons vastgoed beoordeeld op nut en noodzaak van bezit. Wat in bezit blijft brengen we onder in het VBE (Vastgoedbedrijf Enschede) en het overige vastgoed is of vervreemd of opgenomen in een meer jaren verkoopstrategie. Het laatste vooral om de vastgoedmarkt niet te verstoren.

Wat gaan we er voor doen?

Doelstelling A: Goede kwaliteit van de gemeentebrede dienstverlening

Thema 1 Ontwikkelen (Stedelijke) Dienstverlening

Onze stijl van besturen is gericht op de inwoner en de stad. De gemeente biedt ruimte en

faciliteert. Wij gaan met onze dienstverlening uit van de zelfredzaamheid van inwoners. We verleiden de burger zoveel mogelijk gebruik te maken van het digitale kanaal ([Digitaal 2017](#)). Eerst het digitale kanaal raadplegen (onafhankelijk van tijd en plaats), dan bellen en tenslotte waar nodig nog op baliebezoek komen, noemen we “klik-bel-kom”. Dit is de eerste stap om in 2018 in staat te zijn onze dienstverlening optimaal af te stemmen op de individuele burger.

Resultaten in 2015

- De dienstverlening is op verschillende terreinen standaard ingericht volgens dezelfde principes met een snelle en beveiligde toegang via DigiD, e-herkenning (voor bedrijven) en spraak-/vraagherkenning.
- We verlenen de stedelijke dienstverlening vanuit het Stadskantoor.
- We werken voor 100% op afspraak
- We plaatsen servicezuilen voor relatief eenvoudige handelingen. Dit willen we uitbreiden met onder andere diensten van partners.
- We gebruiken de gegevens die we hebben en vragen er niet meerdere malen om.
- Wij zijn nu nog de eigenaar van vele dossiers, in de toekomst willen we dit veranderen: Inwoners en bedrijven zijn eigenaar van het eigen dossier en houden het zelf bij.

Thema 2 Regie voeren op de kwaliteit van dienstverlening

Kwaliteit van dienstverlening gaat om: kan ik als inwoner het product goed verkrijgen?; heb ik vertrouwen in privacy en beveiliging?; kan ik mijn klachten en bezwaren goed kwijt?; levert de gemeente mij het beste? Kwaliteit aan de voorkant is essentieel; dit betekent minder (herstel) werk. Wij richten ons op :

- transparantie naar inwoners waar het gaat om de gegevens die over hen zijn vastgelegd en wat ermee gebeurt. Daarbij geven we de mogelijkheden tot correctie. Dit doen we door open te communiceren en een privacy protocol vast te stellen. Wij wijzen vanaf 2015 op het gebied van privacy een bestuurlijk verantwoordelijke, een zogenoemde security officer en een functionaris gegevensbescherming aan.
- het gebruik van “big data”. We willen leren van gegevens én informatie die beschikbaar zijn via open data, social media en websites.
- een voorstel voor een onafhankelijke ombudsman zodat burgers hier met hun klachten terecht kunnen. In 2016 evalueren we de werking.
- het stimuleren van de zelfredzaamheid van inwoners bij digitale vaardigheden; door het geven van de cursus digisterker. Richting 2018 bouwen wij dit af en verwachten wij dat de vrijwilligers deze cursus op eigen kracht kunnen geven.

Thema 3 Communicatie

We rekenen op de kracht van de samenleving. We zijn ons ervan bewust dat samenwerking met inwoners, ondernemers en partners nodig is om de stad te versterken. Dit doen we op basis van gelijkwaardige communicatie. Het zorgt voor verbinding, voor duidelijkheid, voor vertrouwen. Daarom gaan we meer investeren in communicatie met als speerpunten participatie en online communicatie. Dat doen we niet alleen maar samen met onze partner Enschede FM. Hiervoor wordt (bij [Amendementen I](#)) een incidenteel bedrag van 100.000 euro toegekend in 2015 uit de keuzeruimte voor wijkbudgetten en 50.000 euro structureel vanuit de intensiveringsgelden voor communicatie met de focus op “burgerjournalistiek”.

Participatie

Participatie (in welke mate en vorm dan ook) wordt onze standaard in de aanpak van vraagstukken in de stad. Dat vraagt een communicatieve organisatie:

- We richten in 2015 in nauwe samenspraak met de stadsdelen een “Kennispunt Participatie” op om opgedane kennis en ervaring te delen.
- We trainen vanaf 2015 onze ambtenaren in participatiekennis en -competenties.
- We maken het politieke proces, ook op stadsdeelniveau, transparanter voor inwoners en raad. Enschede.nl/koers053 en de stadsdeel- en partnergesprekken zijn hier voorbeelden van. Tenminste twee keer per jaar zoeken we onze inwoners op om hun mening te vragen over actuele onderwerpen.

Online Communicatie

- In 2015 hebben we een nieuwe vraaggerichte en meer interactieve website. In 2018 is deze site gericht op het ‘alles digitaal tenzij’ en het ‘klik, bel, kom’ principe.
- Voor online participatie zetten we sterk in op social media onder andere gebaseerd op de werkwijze van ‘[Henk Ontwerpt](#)’.
- In 2015 bouwen we ook een nieuw intranet. Dit maakt kennisuitwisseling, samenwerking, leren en inspireren samen met onze partners mogelijk.

Doelstelling B: Het bevorderen van een betrouwbare en voor de lange termijn houdbare financiële huishouding

Thema 4 Verbeteren van de financiële positie en verminderen van de financiële risico's

We werken aan de versterking van de financiële positie. Een belangrijke graadmeter, de ratio weerstandsvermogen, bevindt zich met 0,9 ([programmabegroting 2014](#)) onder de wenselijke bandbreedte van 1,0 – 1,4. Tegelijkertijd vormen hierbij de stille reserves met een percentage van 61% een belangrijk aandeel van de beschikbare middelen. Het financieel beleid is daarom gericht op het verbeteren van de financiële positie en wendbaarheid (Zie de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing voor een overzicht van de ratio en overige financiële kengetallen.)

Risicoreductieprogramma

Wij streven naar een verdere verbetering van de financiële positie door risico's en schulden te reduceren. Deze risicoreductie zal naar verwachting leiden tot eenmalige extra kosten. Daar staat wel een structurele vermindering van risico's/lasten tegenover. Dit past binnen de visie dat de overheid in mindere mate zelf de eigenaar, en dus ook de risicodrager, is. Dit doen we in 2015 op de volgende gebieden:

- *Grondbedrijf*; De trend om van actief naar faciliterend/passief grondbeleid te gaan wordt doorgezet. De mogelijkheden om de looptijd van grondexploitaties te verkorten en voorbereidingskosten uit de algemene middelen te financieren, worden onderzocht. Zie paragraaf grondbeleid.
- *Vastgoedbedrijf*; De aanbeveling van de rekenkamer “Maak een realistische risico-inventarisatie van de vastgoedportefeuille” wordt uitgevoerd. Voor de nog over te dragen panden aan het vastgoedbedrijf loopt een intern onderzoek naar de risico's en de financiële inpassing in het vastgoedsysteem. De uitkomsten worden verwerkt in het voorstel dat aan de Raad zal worden voorgelegd.
- *Sociaal domein*; Met de overheveling van taken in het sociale domein zijn de risico's voor de gemeente toegenomen. Door het ontbreken van exacte gegevens over aantallen, bedragen en zorgbehoefte zijn de risico's nog niet goed in te schatten. In 2015 worden deze gegevens zorgvuldig gemonitord en geëvalueerd, waarmee het risico beter kan worden ingeschat en waar mogelijk gereduceerd.
- *Verbonden partijen*; Met de vast te stellen nota ‘Evaluatie verbonden partijen’ worden de doelstellingen en risico's van de verbonden partijen geëvalueerd en heroverwogen. We willen meer sturing op de verbonden partijen en de risico's van

deze samenwerkvormen monitoren en verminderen. De uitvoering hiervan doen we in nauwe samenwerking met uw raad. Tevens wordt er een onderzoek naar de reservepositie van de Gemeenschappelijke Regelingen uitgevoerd. Vanuit actief aandeelhouderschap zetten wij verder in op het voldoen van verbonden partijen aan de Wet Normering Topinkomens (al dan niet vrijwillig).

Schuldpositie

Als we goed kijken naar de verhouding tussen onze schulden en onze inkomsten, dan scoort onze gemeente een voldoende (zie paragraaf weerstandsvermogen). Een flinke verlaging van de schuld is niet mogelijk en vraagt om ingrijpende maatregelen, zoals bijvoorbeeld een investeringsstop. Wij kiezen voor het geleidelijk verminderen van de schuld door het voeren van een strakke liquiditeitsplanning, het slim herfinancieren van aflopende leningen en terughoudendheid bij het verstrekken van nieuwe leningen aan derden (zie treasuryparagraaf). De gereserveerde middelen voor schuldreductie worden aan de algemene reserve toegevoegd.

Thema 5 Werking sociaal deelfonds

In het [coalitieakkoord](#) staat dat wij op gemeentelijk niveau een (Enschedees) Sociaal Deelfonds gaan instellen. Het Rijk heeft inmiddels een streep gezet door het eigen sociaal deelfonds en er komt nu een integratieuitkering sociaal domein. Het is nog niet duidelijk of in het licht van deze ontwikkelingen een Enschedees Sociaal Deelfonds nog langer wenselijk is. Dat wordt de komende periode onderzocht. In 2015 zal in ieder geval nog sprake zijn van afzonderlijke budgetten op de drie onderdelen.

Doelstelling C: Het versterken van het onderlinge vertrouwen tussen inwoners en stadsbestuur en het versterken van de governance op organisaties die gemeentelijke doelstellingen realiseren.

Thema 6 Versterken samenwerking

De ambitie van Enschede en Twente en de belangrijke opgaven waar we voor staan, vragen om intensieve samenwerking tussen het bedrijfsleven, instellingen, onderwijs en overheden. Wij zorgen dat de inwoner van Enschede via de stadsdeelorganisatie beter kan bepalen wat er in eigen wijk en buurt gebeurt. Zo kan de gemeenteraad meer sturen en controleren op de grote lijnen. Wij voeren in samenwerking met de gemeenteraad de "meerjarenagenda Raad053" uit. De huidige programmabegroting voor 4 jaar zien wij een eerste impuls in deze veranderde samenwerking.

Met ander gemeenten en (overheids)instanties willen wij vanwege inhoud en kosten in de komende jaren vergaande samenwerking aangaan. In de beleidsmatige samenwerking tussen de Twentse steden moeten ruimtelijke programmeringsafspraken leiden tot toekomstbestendige ontwikkelingen. De samenwerking binnen de "Regio Twente" krijgt vanwege de afschaffing van de WGR plus status en de het veranderen van samenwerkingsafspraken in 2015 een andere vorm. De wijze waarop zullen wij samen met de raad bespreken.

Hierbij hebben we de volgende prioriteiten waarover wij voor 2018 besluiten en stappen zetten:

Domein	Prioriteit
Economisch domein	Herijking Agenda voor Twente , Ontwikkel agenda voor Twente , Samenwerking op economische zaken
Sociaal domein	Jeugdzorg (OZJT), Inkoop WMO
Leefomgeving	Strategische programmering, bestemmingsplannen, Stadsingenieurs, Onderhoud

	Enschede
Bedrijfsvoering	Samenwerking in IBO-verband (Losser, Borne en Almelo)/ SSNT&Regio (Twentse gemeenten, waterschappen veiligheidsregio), Samenwerking op Vastgoed

Thema 7 Versterken governance

Samen met inwoners, (maatschappelijke) instellingen en partners sturen, beheersen en zien we toe op een effectieve en efficiënte realisatie van onze doelstellingen via de lijnen:

- Inkopen
- Subsidiëren
- Deelnemen
- Regionaal besturen
- Helpen door tijdelijk garant te staan/ te lenen

Elke vorm kent een andere manier van sturing, opdrachtgeverschap, controle en monitoring.

Vanaf 2015 ondernemen we de volgende stappen:

- Verzelfstandiging: Onderhoud Enschede (verzelfstandiging van onderhoud en aanleg van de openbare ruimte), het Sportbedrijf (samenvoeging van de exploitatie van de gemeentelijke sportaccommodaties en de zwembaden van de NV Enschedese Zwembaden en de uitvoering van de sportstimulering en verenigingsondersteuning) en het Ingenieursbureau, de oprichting van IBO (regionaal bedrijf voor bedrijfsvoering),
- De ontwikkelingen in het takenpakket en de positionering van de Regio Twente, in het kader van de WGR+
- Implementeren aanbevelingen rekenkamerrapport "(voor) goed verbonden" bij verbonden partijen zoals onder meer de Stadsbank Oost-Nederland, - Veiligheidsregio Twente en Twente Milieu
- Het monitoren van de decentralisatiebeweging waarbij wellicht meer verbonden partijen ontstaan bij de uitvoering van zorgtaken.

Op langere termijn zal het opdrachtgeverschap voor alle verbonden partijen scherp en duidelijk ingevuld zijn. Hiervoor stellen we samen met de raad spelregels op.

Doelstelling D: Het zo efficiënt mogelijk faciliteren van gemeentelijke taken

Thema 8 Vastgoed

De Raad heeft in februari 2014 een aantal aanbevelingen van de Rekenkamer voor het vastgoedbeleid vastgesteld. We stellen in 2015 een beleidskader voor met de uitgangspunten: clusteren, sterke regie en minder risico's. Als uit de toepassing van dit beleidskader blijkt dat er geen aantoonbare noodzaak is om gebouwen in bezit te hebben, stoten wij deze op een verantwoorde manier af. Met behulp van de eenmalige bijdrage werken we toe naar een gezonde exploitatie van de bedrijfsverzamelgebouwen en/of overdracht aan de markt.

Vastgoedbedrijf Enschede (VBE) verduurzaamt haar vastgoed. We hebben o.a. 1.500 zonnepanelen geplaatst, zoals ook in de stadsdeelgesprekken werd voorgesteld. Door onze manier van werken reduceren we het energieverbruik, de CO2 uitstoot. En wekken wij lokaal duurzame energie op. Extra maatregelen financieren we vooral uit subsidies en huurverhogingen (de huurder profiteert immers van een lagere energierekening).

Uit de reserve vastgoed is éénmalig 2,14 miljoen euro gehaald voor eerdere incidentele bezuinigingen. Door vastgoed te verkopen storten we dit de komende jaren terug. Daarnaast

willen we meer vastgoed verkopen en de reserve met 0,6 miljoen verder aanvullen. Voor onderwijshuisvesting zijn er twee belangrijke ontwikkelingen:

- De effecten van de motie Haersma Buma; dit betekent voor Enschede een structurele korting van 2,5 miljoen euro zonder dat het werk vervalt. Het overhevelen van onderhoudstaken (1,6 miljoen euro) ; vanaf 2015 worden scholen verantwoordelijk voor het buitenonderhoud en krijgen het bijbehorend budget. Dit geldt zit bij de gemeente vast in investeringen en we zijn niet in 1 jaar van de lasten af.
- In totaal betekent dit 4,1 miljoen euro minder. In overleg met alle besturen proberen we in 2015 een oplossing te vinden

Thema 9 Bedrijfsvoering

Er komen veel veranderingen op ons af en we bezuinigen op bedrijfsvoering. Hierbij leunen we steeds zwaarder op eigentijdse IT voorzieningen. We willen plaats- en tijdsafhankelijk kunnen werken. Vanaf 2015 voeren wij de strategische IT visie uit.

In de periode 2015-2018 gaan we de bedrijfsvoering samen met andere Twentse gemeenten uitvoeren. Wij beginnen met Almelo, Borne en Losser (IBO) en werken toe naar een "Twentebedrijf". Onze ambitie is om de samenwerking 2018 onder de "paraplu" van het Twentebedrijf vergroot te hebben naar minimaal 8 deelnemers.

Onze organisatie wordt kleiner en we plaatsen onderdelen uit. Hierbij is een strategisch huisvestingsplan opgesteld. Daarbij houden we rekening met onze partners. In 2015 verlaten we de Noordmolen en verhuren we deze aan partners. De huisvesting van bestuur en ambtenaren willen wij centraliseren op een beperkter aantal locaties.

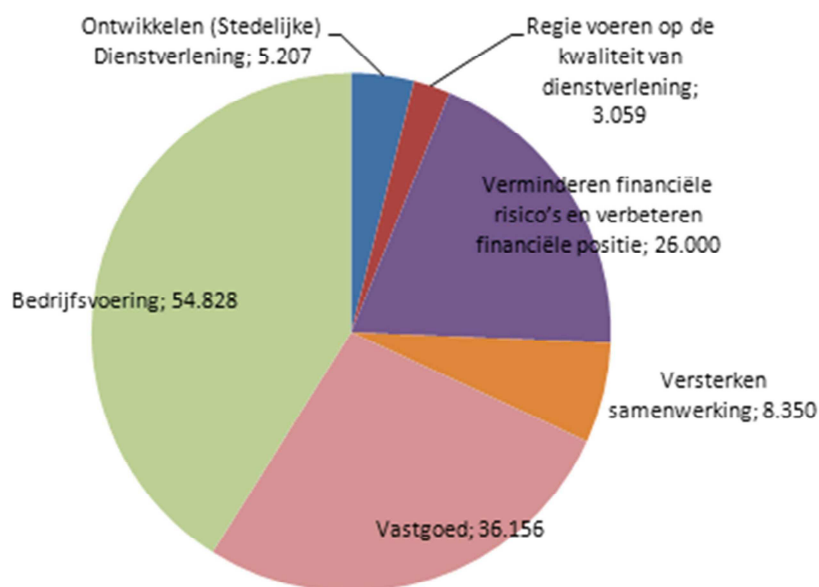
Meer informatie is te vinden in de bedrijfsvoeringsparagraaf.

Indicatoren

Effectindicatoren	Score 2013	Streven 2014	Streven 2015	Streven 2018
Rapportcijfer voor de klanttevredenheid over gemeentebrede dienstverlening	7,4	7,4	7,4	7,4
Ratio gemeentelijke bijdrage sociale zekerheid (werk/inkomen) t.o.v. rijksbijdrage	-13,0%	-8,3%	-11%	-8,7%
Ratio Weerstandsvermogen	0,9	1,0	1,0	1,3
Gemeentelijk energieverbruik omlaag (2013 = basisjaar)	100	100	99,5	98
- Gas	100	100	97,5	90
- Elektra				
100% duurzaam inkopen	76%	85%	90%	100%
Rapportcijfer voor de mate waarin de burgers betrokken worden bij de uitvoering van de gemeentelijke plannen	E: 5,5 NI: 5,6	E: 5,5 NI: 5,6	E: 5,5 NI: 5,6	E: 5,5 NI: 5,6
Rapportcijfer voor de mate waarin de kiezer invloed heeft op wat er in de stad gebeurt	E: 5,1 NI: 5,8	E: 5,1 NI: 5,8	E: 5,1 NI: 5,8	E: 5,1 NI: 5,8

Wat mag het kosten?

In onderstaande taartdiagram zijn de uitgaven per thema weergegeven. Daar waar bij een thema geen middelen zijn weergegeven, zijn deze opgenomen onder een ander budget.

bedragen x1.000 euro

Dienstverlening en financieel beleid Bedragen x 1.000 euro	Begroting 2014	Begroting 2015	Raming 2016	Raming 2017	Raming 2018
Lasten	138.683	133.598	128.630	131.797	129.501
Baten	317.832	457.105	457.202	458.032	457.342
Saldo van baten en lasten	-179.148	-323.507	-328.573	-326.235	-327.841
Storting Reserves	21.285	25.613	16.002	21.062	17.819
Onttrekking reserves	23.095	33.820	15.169	18.721	13.207
Resultaat	-180.958	-331.714	-327.740	-323.893	-323.229

Toelichting

De daling in de totale lasten wordt grotendeels veroorzaakt door minder uitgaven bij rente en treasury (zie paragraaf treasury voor toelichting op het renteresultaat), onderwijsvoorzieningen en het vastgoedbedrijf. De forse toename bij de baten is het gevolg van de toevoeging van de decentralisaties aan de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Een nadere specificatie van de resultaten is te vinden in paragraaf 6.4.

Meer info	Klik hier voor meer informatie over reguliere werkzaamheden en beleidsnota's .
Portefeuillehouders	Eelco Eerenberg, Jeroen Hatenoer, Peter den Oudsten (college van B&W), Raadspresidium (gemeenteraad en commissies)
Programmadirecteuren	Christel Koman, Willem Geesink, René van Kuilenburg, Marcel Meijs, Rolf Jongedijk

3.5 Stoppen met beleid

Tot slot: duidelijk kiezen wat we niet of minder doen

We hebben in de voorgaande paragrafen geschetst wat in onze ogen de prioriteiten zijn voor de komende vier jaar. Maar dit betekent ook dat we moeten kiezen wat we niet of minder

doen. Alleen door zaken af te bouwen en ons als gemeente te richten op onze kerntaak, ontstaat de ruimte om resultaat te boeken op die dingen die we het belangrijkste vinden.

We willen duidelijk zijn over wat we minder (gaan) doen. Niet alleen vanwege het uitgangspunt van transparantie, maar ook omdat de gemeentelijke organisatie krimpt. We kunnen de werkdruk alleen binnen de perken kunnen houden als we duidelijk maken aan onze medewerkers waar minder prioriteit ligt. Met dit overzicht wordt tevens duidelijk welke taken uiteindelijk verminderd worden als gevolg van de reeds ingeboekte bezuinigingen op de personele capaciteit.

Lijst met te heroverwegen taken

Zoals hiervoor aangegeven leggen we de prioriteit bij de duurzame sociaal-economische ontwikkeling van de stad (focus op luchthaven, kennispark, binnenstad), het versterken van eigen kracht en goede ondersteuning, en het zorgen voor een goede basis van schoon, heel en veilig. Daarnaast willen we deze uitgangspunten hanteren:

- Eigen verantwoordelijkheid is leidend
- We doen het samen
- We gaan voor een toekomstbestendig Enschede
- We maken duidelijke keuzes en zijn transparant
- We benutten digitale mogelijkheden

Vanuit deze denkrichting komen we tot een heldere richting van beleid en taken die minder goed passen bij de prioriteiten of de uitgangspunten die we willen hanteren. Het is een verzameling van zaken die we meteen stoppen of verminderen en waarvan we verkennen óf en onder welke voorwaarden we ze stoppen of verminderen. Bijvoorbeeld omdat er gevolgen zijn voor de inzet van vrijwilligers, SW-collega's of het gebruik van gemeentelijk vastgoed. Het uitgangspunt bij deze verkenningen is 'stoppen, tenzij....'.

Per programma volgt hierbij een overzicht op welke onderdelen we activiteiten stoppen of heroverwegen. Daarbij wordt aangegeven waarom dit minder past bij de prioriteiten van het college of waarom het geen activiteit is waarop de gemeente substantiële inzet zou moeten plegen.

Maatschappelijke ondersteuning

In het sociaal domein heeft het college voorgesteld om subsidies meer te richten op het versterken van burgerkracht en deels flexibeler inzetbaar te maken. Ook proberen we professionele ondersteuning efficiënter in te zetten door meer aan te sluiten bij bijvoorbeeld sportverenigingen of andere instellingen die we al subsidiëren. We kijken of we, vanuit het principe dat eigen verantwoordelijkheid leidend is en we ondersteuning daar willen inzetten waar het nodig is, opvoedondersteuning minder generiek kunnen inzetten en de effectiviteit kunnen vergroten.

In de beleidsontwikkeling heeft de soepele overgang van de drie decentralisaties veruit de meeste prioriteit. Op andere dossiers zoals Zorg & Technologie heeft de gemeente in mindere mate een voortrekkersrol. Deze activiteiten worden daarom beëindigd. Op het moment dat de transities in het sociaal domein afgerond zijn, is het mogelijk personele capaciteit op ander dossiers in te zetten.

Versterken economie

In het economisch beleid gaan we vooral inzetten op meer bedrijven en groei van bedrijven. Hoofddoel is een versterking van de regionale economische structuur met (uiteindelijk) meer

banen. Activiteiten die te weinig daartoe bijdragen worden beëindigd. Voorbeelden zijn de inzet op Fyf, het innovatiefonds en minder gemeentelijk voortouw op het kennishuis.

In beginsel ligt de verantwoordelijkheid voor het opleiden van onze jeugd bij het onderwijs. De rol van de gemeente ligt in de randvoorwaarden, zoals kwaliteit en de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Momenteel worden vanuit de gemeente verder reikende activiteiten op het gebied van onderwijs en opvoeding ondernomen, terwijl de verantwoordelijkheid bij onderwijsorganisaties ligt. Het gaat bijvoorbeeld om het onderhouden van een website voor schoolkeuzeadvies, het stimuleren van ondernemerscompetenties van kinderen. De gemeente neemt niet meer het voortouw op deze activiteiten.

Duurzame leefomgeving

In het beleid voor de ruimtelijke ontwikkeling zijn de Binnenstad, Kennispark en het plangebied van het ADT prioritair. Dat betekent dat de gemeente op overige ruimtelijk ontwikkeling geen voortouw neemt de komende vier jaar. Voorbeelden zijn nieuwe initiatieven op het gebied van stadslandbouw, monumentenzorg, GIDS Buitenkans en het in kaart brengen van ecologische waarden. Aan lopende afspraken zoals bij herstructurering wordt wel gewoon voldaan. De hierboven genoemde prioritering geldt ook op het gebied van bereikbaarheid. Verkeersbeleid dat hier niet aan bijdraagt stoppen we. En we maken niet meer voor ieder deelonderwerp een separate visie of beleidsnota's. Dat integreren we in de beleidsdocumenten voor de prioritaire dossiers.

Daarnaast moet de gemeente een flinke slag maken in het reduceren van regelgeving, met name in het ruimtelijk domein. Een voorbeeld is ruimer bestemmen. Dit leidt tot een taakverlichting op verschillende onderdelen, zoals bestemmingsplannen, handhaving, vergunningen en dienstverlening.

Het budget voor ondersteuning van projecten in opstartfase wordt centraal gepositioneerd, zodat daarover nog meer een gemeentebrede afweging wordt gemaakt. De mate van projectondersteuning wordt naar beneden bijgesteld, naar het niveau dat binnen de gemeente gangbaar is.

Dienstverlening en financieel beleid

Ook in de interne dienstverlening geldt het principe van eigen kracht. Bestuurders, leidinggevend en medewerkers worden minder gefaciliteerd vanuit staffuncties. De adviescapaciteit wordt geconcentreerd op zaken die het meest nodig zijn. We verminderen de inzet op nationale en internationale netwerken en programma's.

In de publieke dienstverlening geldt dat meer digitaal wordt aangeboden en dat gewerkt vanuit principes zoals 100% op afspraak. We concentreren onze dienstverlening in het stadskantoor, zodat we optimaal gebruik maken van de beschikbare ruimte.

Heroriëntatie rol vd gemeente: verkennen outsourcing

Dit college wil, naast het duidelijk kiezen wat we wel en wat we niet meer doen, ook heroverwegen of bepaalde taken wel bij de gemeente horen of beter in de markt of regionaal ingekocht of uitgevoerd zouden kunnen worden. Het uitgangspunt is: de gemeente voert geen taken uit waar anderen dat beter kunnen. Dit past ook goed bij het perspectief waarin de gemeentelijke organisatie zich steeds meer ontwikkelt richting een compacte organisatie die flexibel kan schakelen en zich steeds meer richt op goed opdrachtgeverschap (naast vakmanschap in de uitvoering van taken die wel als kerntaak bij de gemeente horen).

Daarom laten we onderzoeken onder welke omstandigheden, met welke voetangels en klemmen (ook gezien andere – regionale - ontwikkelingen zoals IBO), taken van de gemeente naar de markt gebracht kunnen worden. Het antwoord van de verkenning kan nog steeds nee

zijn, maar het uitgangspunt is 'outsourcing, tenzij'. Hierbij benutten we de lessen van de taskforce outsourcing uit 2013 en geven we ons rekenschap van de relatie met het beleidskader Verbonden Partijen. In ieder geval de volgende onderwerpen zijn onderdeel van de verkenning:

- Activiteiten op het binnenhalen van subsidies
- Communicatie-advies
- ICT
- Onderhoud Enschede
- Sportbedrijf
- P&O advisering
- Juridische zaken
- Arbeidsbemiddeling werkplein (publiek-private samenwerking)
- Parkeergarages en parkeerbeleid
- Bestemmingsplannen
- Ingenieursbureau
- Handhaving

Krachtig op onze kerntaken

Door op deze manier taken te verminderen of anders te organiseren, zorgen we ervoor dat we krachtig kunnen (blijven) opereren op die onderwerpen die we als onze kerntaak zien. Ook in financieel lastige tijden. We zetten ons volop in voor het versterken van de sociaal-economische structuur, staan pal voor het versterken en ondersteunen van de zelfredzaamheid van onze inwoners en houden de basis op orde: het zorgen voor een duurzame, veilige en aantrekkelijke leefomgeving en efficiënte en zorgvuldige dienstverlening.